

Wimmer M. Anzelm

Farkas Edith és életműve

(4. kiadás)

Mű a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK)
– a magyar nyelvű keresztény irodalom tárháza – állományában.

Bővebb felvilágosításért és a könyvtárral kapcsolatos legfrissebb hírekért
látogassa meg a <http://www.ppek.hu> internetes címet.

FARKAS EDITH
ÉS
ÉLETMŰVE

Impresszum

Wimmer M. Anzelm
Farkas Edith és életműve
(4. kiadás)

A könyv elektronikus változata

Ez a publikáció az azonos című könyv negyedik, átdolgozott kiadásának elektronikus változata. A könyvet a Szociális Missziótársulat adta ki 1998-ban. Az elektronikus változat a Szociális Missziótársulat engedélyével készült. Az elektronikus változatot a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár szabályai szerint lehet használni. Minden más szerzői jog a Szociális Missziótársulaté.

Tartalomjegyzék

Impresszum	2
Tartalomjegyzék	3
Előszó a negyedik kiadáshoz	4
Bevezető az első kiadáshoz.....	9
I. rész. Farkas Edith élete	10
Gyermek- és ifjúkor	10
A szociális és karitatív munkatéren	11
A fordulópont.....	11
A Szociális Missziótársulat.....	12
A világháború alatt.....	13
Az összeomlás után.....	14
A budai Szentlélek-templom.....	14
A megnagyobbodott országban.....	15
Kitüntetések	15
Irodalmi tevékenység	16
Nemzetközi kapcsolatok	16
A kék kereszt.....	16
II. rész Farkas Edith életműve	17
I. A Szentlélek kultusza	18
Akit a Szentlélek vezetett.....	19
Az alakító erő forrása.....	19
A vezető egyéniség	20
A magasságok felé	20
A szociális gondolat.....	21
A Szentlélek kultusza és a szociális munka	22
A szociális munka és a lelkek megszentelése	24
A Szentlélek bennünk lakozása	26
II. A liturgikus szellem	28
Szentlélek-kultusz és liturgia	28
Szoros összefüggések.....	30
Liturgikus szellem és szociális munka.....	31
Liturgikus lelkeség	31
III. A munkaterv.....	33
A cselekedet mauzóleuma.....	33
Farkas Edith szelleme	34
A szellem megvalósulásának alapfeltételei	35
Szentlélek-kultusz a gyakorlatban	36
A liturgikus mozgalom	37
A szociális munkaterv.....	39
A szeretet törvénye	40
III. rész. Gondolatok és mondások Farkas Edith irodalmi hagyatékából	42
Függelék: Alapvető tudnivalók a Szociális Missziótársulatról.....	47

Előszó a negyedik kiadáshoz

Farkas Edith

Kilencven éves a Szociális Missziótársulat. Amikor most – 44 évvel a harmadik kiadás után – ismét útjára bocsátjuk P. Wimmer M. Anzelm művét Farkas Edithről és a Szociális Missziótársulatról, szeretnénk ezt az ismertetést kiegészíteni néhány olyan adattal, melyek 1944 óta gazdagítják számadásunkat Isten és Alapító Főnöknőanyánk felé.

Ezt a negyedik kiadást új magyar Boldogunk, Apor Vilmos püspök égi pártfogásába ajánljuk, akit annak idején – gyulai plébános korában – erős szálak fűztek Társulatunkhoz. Életrajzírója így tudósít erről a kapcsolatról és a Szociális Missziótársulat virágkoráról:

„Apor plébánost erős szálak fűzték a Szociális Missziótársulathoz. Ez volt az első katolikus egyesület, amellyel káplán korában került kapcsolatba. A Társulat az 1920 és 1930 között éli virágkorát. Alapítója Farkas Edith, szellemi vezetője Prohászka Ottokár. A társulat célja, hogy szolgálatára legyen az Egyháznak, a katolikus nők megszervezése, szociális képzése, nőmozgalomba való tömörítése révén. Lelkiségét jellemzi a liturgikus apostolkodás. Hasznára akar lenni a hazának azzal, hogy az egyes társadalmi rétegeket közelebb hozza egymáshoz. A műveltebb rétegekben vallásos alapon ápolja a szociális felelősséget, és önkéntes társadalmi munkára állítja be őket. A segítségre szorulókat pedig pártfogásba veszi.

Széles eszköztárral rendelkezik: lelkigyakorlatokat szervez, szociális és vezetőképző tanfolyamokat tart, sajtója, könyvkiadása van. Szociális intézményeket: missziósházakat, iskolákat, napközi otthonokat, népkonyhákat működtet. Országos szervező munkát végez, helyi és kerületi szervezeteket hoz létre. Ezek a szervezetek tovább szakosodnak: asszonysszövetségekre, ifjúságcsoporthoz, kistestvér-mozgalmakra. Cselekvési területük is változó: segélyezés, népkonyha működtetése, kórház, fogház, menhely, gyármisszió.

A Szociális Missziótársulat intézményeit részben a társulat nővérei, részint pedig a kultagok vezetik. A szervezést és a képviselő teendőit az Országos Szervezet látja el.

A régi karitatív társulatokkal szemben merőben új, hogy nemcsak szociális feladatokat teljesít, hanem katolikus nőmozgalmi munkát is végez: a női társadalomban rejlő értékes vallásosságra alapoz, és azt a keresztény közszellem kiépítésére állítja be. Így az egyén, a család, a társadalom megszerettetésének funkcióját is ellátja. A társadalom szétbomlásának nehézségei között közösségbe szervezi az egész katolikus nőtársadalmat. Az intelligenciát a *Missziós Szervezetbe*, a polgári réteget az *Asszonyyszövetségbe*, az értelmiségi leányokat a *klubokba*, a falusi leányokat *egyesületekbe* tömöríti.

Amikor a Társulat Gyulán 1927-ben ötszáz taggal tízéves jubileumát ünnepli, Apor Vilmos megható szeretettel szól a krisztusi szeretettől vezérelt szociális munkatársakhoz. A Társulat ugyanis jó talajra talált Gyulán. Kezdetben hadiárva, szegénygondozó és kulturális szakosztálya van. 1920-ban létesítik a *Szent József Gyermekotthonát*, amely a római katolikus elemi iskolában működik, és naponta 250 kosztosa van.

1923-tól fogházmisszióval is foglalkozik. A letartóztatottak családi ügyeit intézik, ezenkívül lelkigondozó, népművelő feladatot teljesítenek. A kiszabadulókat lehetőség szerint útiköltséggel, segéllyel látják el, munkaalkalmat keresnek számukra. 1929-ben kórházmissziót szerveznek: a betegeket látogatják.

A Társulat Gyulán három szervezettel bír: a belvárosival, a józsefvárosival és a nagymagyarvárosival. A díszelnökséget a környékbeli arisztokrácia tagjai vállalják, különösen *gr. Almássy Dénesné* pártfogolja a szervezetet. A lelkipásztori munkát a plébános és káplánjai végzik. Idővel a Társulat módszerei is fejlődnek: először gyűléseket rendeznek, majd előadásokat tartanak, amelynek bevételét szociális célra fordítják.

Apor Vilmos közvetlen kapcsolatban van a Szociális Missziótársulat Központjával is. Részt vesz budapesti közgyűlésein, és mindig új ötlettel tér haza, amelyet jó szervezéssel a gyakorlatba ültet át. A Társulat ülésein azt tanítja, hogy mindenkinek kell adni munkaalkalmat, aki dolgozni akar és tud, nem elég az adakozás.

1924 karácsonyán jeges ár pusztított Gyulán. A Fehér Körös jobboldali gátja, amely a román oldalon van, átszakadt. Az ár leginkább a szegény külterületi lakosság házaikat, kis vagyonát vitte el. A segítségnyújtás sokféle formáját a plébános szervezte, de indult országos gyűjtés is, sőt XI. Pius pápa is jelentős összeget küldött.

Az árvíz súlytotta lakosság segélyezésében és gondozásában részt vállal a Szociális Misszió Társulat is. 1930-ig a városi szegénygondozás még nem épült ki teljesen, a Társulat tagságának és pártolóinak igen jelentős szerepe volt.

1930. november 20-22-én szociális kurzust szerveznek, meghívják *Mócsy Gabriellát*, aki az egyházi szegénygondozás történetét tekintette át, majd a modern szociális gondoskodás különféle módjait vitatták meg. Apor Vilmos maga is tartott előadást. Újdonság, hogy az előadást vetített képek kísérték. – 1930-ra a Szociális Misszió Társulat jelentős bevételekkel rendelkezett.” (Szolnoky Erzsébet: Fellebbezés helyett; Apor Vilmos püspök élete és vértanúsága. Szent Gellért Egyházi Kiadó, Szeged, 1990)

Társulatunk a szétszóratásig a következő tevékenységeket végezte Magyarország fővárosában, vidékein és külföldön:

Fogházmisszió, toloncházi működés, patronázs-egyesület, gyermekotthon, Bethánia-szeretetház, átmeneti leányotthon, szociális iskola és kollégium, Missziósház-Budapest.

Szent Margit Kör egyetemi hallgatónők részére, gyermekbírószági működés, árvaszéki működés, Szeretetszövetség, szegényügy-Budapest.

Missziósbolt, fehérnemű-varroda, kötöde, szövöde Budapest.

Hadiárvaház Pomázon.

Missziósház Balatonbogláron, Békéscsabán, Tiszaszalkán, Clevelandban (U. S. A.)

Leányiskola Szikszón, ifjúsági nyaraltatás Sasváron, Gazdasági nőiskola Pomázon.

Nővédő egyesületek Győrben, Kalocsán, Nyitrán, Pápán, Pécsen.

Szeretetszövetség vidéken.

A szétszóratás után nővéreink egy része egyházi intézményekben és plébániákon végzett liturgikus-, kántori-, hitoktatói és egyéb szociális-karitatív munkát. A tanúságtevés kinek-kinek osztályrésze lett szigorúbb vagy enyhébb formában.

Lelkiségi mozgalmak, börtönök volt lakói adhatnak számot nővéreink folyamatos szolgálatáról. A munkahelyek légkörét alakították krisztusibb szelleművé a világi kenyérkereset lehetőségéhez jutott missziósnővérek. Sok óvodás- és iskoláskorú gyermek kapott biztos erkölcsi tanítást az őt körülölelő missziós légkörben.

Kórházi betegek fájdalmát enyhítette civil ruhás nővérünk és alig számolható azon helységek mennyisége, ahova amerikai missziós nővérek küldtek segélycsomagokat.

Az Úristen a szétszóratás éveiben sem hallgatott. Sorra szólított meg olyan nőket, akik a megszentelt élet Közösségében akartak szociális-karitatív munkát végezni. Ezek dolgos keze nyomát hordozza sok egészséges és sérült fiatal. Amerikában élő nővéreink jelenleg zarándokhelyen szolgálnak. Vannak olyanok is Társulatunkban, akiket szüleik gondozása vagy másra át nem ruházható állapotbeli kötelességeik jelenleg csak rövidebb-hosszabb átmeneti időre engednek a Közösségbe.

1996-ban nagy anyagi áldozatok, szerzetesi és világi hívői összefogás által nyilvános istentiszteleti-, lelkeségi- és szerzetesi ideiglenes Központ épült Budapesten a Tusnádi u. 18. sz. alatt. Működik egy gazdaasszony- és szociális gondozónóképző iskolánk Keszthelyen, ahol kültagjaink a tanárok.

A szikszói Bethánia Óvodánk mellett öregek otthona épül. Elérhető távlatú időnek tűnik a budapesti Krisztina-körúti Anyaház és a Pomázi Gyermekintézmény missziótársulati működtetése.

Az 1998-as esztendő – melyet Egyházunk a Szentlélek Úristennek szentel – Társulatunkban egy soron következő káptalan éve is. Ezen a találkozón és az előkészületekben tovább tervezzük a Krisztusi Erő mozgósítását az Egyházban és a világban saját karizmánk eszközeivel.

Jövőképünk az egyszerű, bizakodó hitben gyökerezik. A mi iránytűnk az Egyház és benne Szentanyánk tanítása. II. János Pál minden katolikus keresztényt imára hív:

„Szeretnék meghívni minden hívő embert, egyesüljön velem a szüntelen imádságban, annak nevében, aki mindennek birtokosa Istennél (vö. Jn 3,35). Ő, aki az Isten élő Igéje és a mi Szószólónk, járjon közbe értünk, hogy az Egyház sok szent papi és megszentelt életre szóló hívást kapjon ajándékkul.” (Üzenet a Hivatások Napjára, 1997.)

Ha a Katolikus Egyház ma is szükségesnek tartja a megszentelt élet különféle formáit, akkor mi is a Szentlélek Úristenre bízhatjuk Közösségünk és minden egyes nővér jövőjét.

Alapító Főnöknő Anyánk már a kezdeti időben megalapozta bizakodásunkat, mert időtállóan tartotta az Alapítás célkitűzését.

„Mi, akik szociális munkára jöttünk a Társulatba, ugyanakkor szerzetesnők vagyunk! Ennek az állapotnak a lényege nem a fátyol, a ruha, hanem az evangéliumi tanácsok követése. Megfogadása annak, hogy a fogadalmak útján akarunk járni és közös életet akarunk élni.

A mi nagy feladatunk továbbra is az, hogy az evangélium szerinti Mária-résszel párhuzamosan a Márta-rész (vö. Lk 10,38-42) kikristályosodjon. A mi Mária-részünkbe, amelyet Szent Benedek stílusában alakítunk ki, s amely lényegében készen van, bele kell dolgozni a legkisebb részletekig a Mária-részt, hogy így tovább érlelődjön az az embertípus, amit az Úristen akart a Szociális Missziótársulat alapításával.” (Lelkiiskola, 4.)

Az Úristen akarata szerinti embertípus mai megfogalmazásban (Ratzinger bíboros szerint) az olyan keresztények típusa, akik a kereszténységet boldogságként és reményként élik, ezáltal szerető emberré válnak, és ezeket nevezik később szenteknek. Ezt a gondolatot Alapító Főnöknőanyánk így fogalmazta meg:

„A Missziótársulatba (Isten szolgálatára) csak az való, aki felismeri, hogy a legnagyobb boldogság a Földön arra törekedni, hogy szentek legyünk, miként a mi Mennyei Atyánk is szent. Erre törekedni legelső és legfontosabb feladatunk. Kérjük a Szentlélek Úristent, hogy adja meg hozzá a szükséges kegyelmet.” (Lelkiiskola, 3.)

Farkas Edith az első diakonisszáknak állít szent példaképeket leányai elé:

„Amikor papokban, szerzetesekben, szentekben oly nagy hiány van, kellenek a Prizskák, Tabiták, Főbék, akikre a mai apostol-utódok bátran támaszkodhatnak.”

Farkas Edith életműve maradandó szükségességének elemzése közben még egy buzdítást figyelembe kell venni. A Szentatya ugyanis az Istennek szentelt életeteket a Közösség Jeleinek tartja az Egyházban. Nagy kihívás tehát számunkra is saját közösségünk keretében, konkrét nehézségek közepette megélni a testvéri szeretet evangéliumi távlatait. Amilyen mértékben sikerül ezt megvalósítani, annyiban lesz ez házainkon túlsugárzó misszió.

A mai világ sok „árvájának” – akiknek „nincsen embere” – anyai szívű útítársak kellenek. Erre szeretnénk vállalkozni a továbbiakban is a Szentatyával egyesült imában kérve ehhez a hivatáshoz az Istenanya segítségét:

„Mária! Te a hallásnak és az Igének Szüze, aki a méhedben testté lett, segíts nekünk, hogy Isten Igéjének rendelkezésére tudjunk állni, elfogadjuk és elmélkedjünk rajta, és így növekedjünk a szívünkben.

Bevezető az első kiadáshoz

Az 1941–42. munkaév befejező Szentléleknapiját (1942. április 16.) a váratlanul elhunyt *Farkas Edith*, a Szociális Missziótársulat Alapítója és Általános Főnöknője, a magyar szociális nőmozgalom elindítója és nagy apostola nemes emlékének szenteltük.

A Szociális Missziótársulat vezetősége és a Szentléleknapiak közönsége elhatározta, hogy e konferenciákat könyv alakban hozzák nyilvánosságra. Mindnyájukat az a szándék vezette, hogy *Farkas Edith* bevált szociális programját a sajtó útján terjesszék az országban és megismertetik a magyarság minden rétegével. A szándék jó és célszerű. *Farkas Edith* szociális gondolatát ismertetni, szociális evangéliumát hirdetni kell mindenütt, hogy a magyar társadalom tudatára ébredjen szent kötelességének, teljesítse szociális hivatását és Elhunyt életművével, a Szociális Missziótársulattal egy összefogásban biztosítsa az utánunk következő nemzedéknek a jobb és szebb jövőt.

Ma, amikor a világ lángokban áll, alig létezik ennél fontosabb munka. *Farkas Edith* szociális programja sohasem volt oly időszerű, mint most, és a magyarságot sohasem kényszerítették oly súlyos természetű okok, mint a jelenben, hogy *Farkas Edith* gondolatát magáévá tegye.

Teljes a meggyőződésünk, hogy *Farkas Edith* szelleme és perzselő szózatként ható szociális programja lelkes visszhangra talál ma is, és előre tudjuk, hogy ez a magyar nemzet felelete a Nagyasszony hívására mint diadalmas szociális tett és cselekedet túléli a háborús káoszt és megváltja a magyar jövőt.

* * *

„*Farkas Edith és életműve*” című könyvecskénket három részre tagozzuk. Az első részben *Farkas Edith* életét ismertetjük rövid vonásokban. Előrebocsátjuk, hogy ez a kis életrajz sem nem kimerítő, sem nem tökéletes.

A másik részben – ez a kiterjedtebb – az Alapító Főnöknő szellemét és munkaprogramját dolgozzuk fel az említett Szentlélek-konferenciák alapján és a mai nehéz idők követelményeinek megfelelően. A rendelkezésünkre álló rövid idő és ez előre megszabott szűk keretek következtében természetesen ez a rész is csak hézagos lehet és a jövőben kiegészítésre szorul.

A harmadik részben *Farkas Edith* irodalmi hagyatékából közöljük néhány gondolatát és mondását.

* * *

Illatozó virágcsokornak szánjuk e kis könyvet, és koszorú helyett tesszük a frissen hantolt sírra. A Nagyasszony sírjára, akit a mi jószágos Glattfelder püspökünk oly találóan és elmésen „*a magyar katolicizmus hőskora egyik felejthetetlen egyéniségének*” nevezett.

Farkas Edithet pedig kérjük, fogadja szívesen e kis csokrot, és emlékezzék vissza, mennyire szerette életében a szerény ibolyákat. Vegye őket őszinte szeretetünk bizonyítékának, és ne csodálkozzék, hogy sírja fölé nem emelünk mauzóleumot.

Nem tesszük és nem is tehetjük. A mauzóleumot ő már régen felépítette; ez életalakítása és életműve: a Szociális Missziótársulat.

Ennél szebb mauzóleumot mi sem tudunk emelni emlékének...

Budapest, 1942. április 24-én, *Farkas Edith* halálának harmincadik napján.

P. Wimmer O. S. M.

I. rész. Farkas Edith élete

„Életemben az éltető erő maga a Szentlélek.” (Farkas Edith)

Gyermek- és ifjúkor

A Nagyasszony bölcsője az ország büszke fővárosában ringott. Farkas Edith Budapesten született (1877. február 16-án) és mindig magán viselte pesti származásának büszke jellegét.

Ősmagyar, régi nemesi család sarjadéka volt. Édesatyja, *Farkas Jenő*, a miniszterelnökségen mint miniszteri tanácsos állott a magyar királyi kormány szolgálatában. Nemes lelkű édesanyja *Kunze Mária* volt, akinek családfája szintén messze századokra nyúlik vissza.

A kis Edithnek nem voltak testvérei s így osztatlanul élvezte az életet megalapozó szülői szeretet meleg termékenységet. Lehetséges, hogy gyermekkorában fájlalta ezt, és szeretett volna a családi körben hason korú játszótársakra találni. Csak előnyét szolgálta, hogy vágya nem teljesült be, mert már kora gyermekségétől fogva elég ideje maradt a magába szállásra. Többet foglalkozhatott önmagával és nagyobb összeszedettséggel figyelhette az életet. Későbbi pályafutásában ez nagy hasznára vált, és aligha tévedünk, ha azt állítjuk, hogy szociális érzékének mélységes gyökerét itt, élete hajnalán kell keresnünk.

Gyermekkorát és első leányéveit remek epizódok gazdagítják. Később, majd ha nyilvánosságra hozzuk életét, ezek fogják az első fejezetek legvonzóbb pontjait képezni.

A miniszteri tanácsos leánya a középiskolába került, hogy származásához és társadalmi állásához méltó kiképzésben részesüljön. Ezzel már magával ragadta az élet forgataga. Látóköre kitágult. Az élet árnyoldalaival is megismerkedett. Alkalma volt látni, hogy nem mindenütt élnek úgy, mint náluk, odahaza. Nem minden lakás oly ragyogóan fényes és tiszta, és nem minden asztalt terítenek oly gondnal, mint az övékét. Ekkor tanult meg – ami a múlt század társadalmi pozíciójára eléggé beképzelt magyar középosztály gyermekére gyönyörű világot vet – lefelé pillantani, és a szociális rétegződés örvényében azokat is meglátni, akik alatta állottak. Ekkor ismerkedett meg mások szegénységével, nyomorával és gondjaival. A felfedezés, hogy olyanok is vannak, akiknek hiányzik a mindennapi kenyér, élete legnagyobb értékét váltotta ki fogékony lelkéből: a szociális érzéket és a gondozásra szorulókat megértő szeretetét.

Farkas Edith már ekkor, serdülő leány korában a következetes cselekedet embere volt. A szegényeket felfedezni, a nyomorral megismerkedni, azonos volt nála a karitatív munkával és megsegítő cselekedettel. A gyakorlatban ez annyit jelentett, hogy korán belépett a Szent Erzsébet Egyesületbe, és buzgón látogatta, vigasztalta és ápolta a szegényeket.

A zsoltáros szerint a szakadék szakadékokat hasít fel. Ez Farkas Edith esetében is bekövetkezett. A felebaráti szeretet gyakorlata és a szegények gondozása mindjobban elmélyítették a szociális kötelességteljesítés tudatát, és új irányba terelték lelki fejlődését. Egyelőre csak annyit érzett, hogy valami megmozdult benne és valaki hívja. Hogy ki és hová, még nem tudta. Valószínűleg erre a korai belső átalakulásra vezethető vissza, hogy társadalmi osztálya és kora általános felfogása ellenére tovább akart tanulni. Sopronba ment, és az Orsolyáknál megszerezte a tanítónői, majd a tanárnői oklevelet. A fiatal Farkas Edith pedagógus lett, és a magyar leányifjúság nevelésére adta magát. E téren azonban nem sokáig működött, mert a jószágos Isten másra szánta.

A szociális és karitatív munkatéren

A magyar karitás egén Farkas Edith korában csillagként ragyogott *gróf Pálffy Pálné neve*. A nemes grófnőt nem kell a magyar közönségnek bemutatni. Ez a páratlan nő, a magyar katolikus egyesületek és karitatív mozgalom megalapítója, már apostoli munkájánál fogva is éles szemmel figyelte a különböző társadalmi rétegeket és a magyar életet. Nem nagy fáradságba került a rendkívül képzett és megnyerő külsővel rendelkező, szépeknek mondott fiatal tanárnőt felfedeznie. Mint nagy emberismerő, rögtön tisztában volt a felfedezettben szunnyadó tehetséggel, és tudta, hogy nagy értéket nyert benne munkája és egyesületei számára. Mondanunk sem kell, hogy rögtön belevette őt mozgalmába, a Katolikus Nővédő Egyesület munkájába, ahol Farkas Edith valóban nagy eredménnyel dolgozott: 1906-ban alelnöknő, majd rövidesen – 1908-ban – ügyvezető elnök lett. Lelkiismeretes munkájának tudható be, hogy a Nővédő Egyesület rohamos fejlődésnek indult. Ő nyerte meg Prohászka Ottokárt a Katolikus Nővédő Egyesület patronesszeinek lelki konferenciák tartására.

Farkas Edith, habár még mindig nem sejtette, hogy mit akar tőle az Isten, immár teljesen elemében volt. Elválaszthatatlan munkatársával, Stoffer Máriával („Mici néni”-vel, aki sajnos, már szintén nincs az élők között) beutazta az egész országot, és széles alapokra fektetett munkát fejtett ki. Ekkor, apostoli lelkiismeretétől vezetve és a körülményektől kényszerítve, olyasmire határozta el magát, amit más korabeli úrileány nemigen tett volna meg. A nyilvánosság elé lépett, és mint fényes tehetségű előadó szerepelt. Ragyogó előadásokban ismertette a nagy mozgalom gondolatait, s tömegek hallgatták elragadtatva a magyar nőmozgalom új apostolát. Tevékenysége ezzel nem merült ki. A mozgalmat nemcsak ismertetni kellett. Meg is kellett szervezni, ami nagyon sok utazást, megbeszélést és egyéb munkát jelentett.

Itt feltétlenül meg kell jegyeznünk, hogy Farkas Edith kimondottan hajlama ellen cselekedett. Belső adottságai, minden vágya a magányba vonzották őt: oda, ahol egyedül lehetett Istennel és lelkével. Ahhoz, hogy a nőmozgalom ügyét előmozdítsa és a magyar társadalom javára sikerrel működjék, előbb le kellett győznie önmagában a magány és visszavonultság szeretetét. Csak e nagy áldozat árán tudta megszerezni a szociális munkához szükséges lendítőerőt és termékenységet.

Farkas Edith pályafutása merészen ívelt tovább. Úgy látszik, hogy a Nővédő Egyesületben kifejtett nagy munkássága nem kötötte le minden erejét. Balogh Jenő minisztersége alatt megalakítja a Katolikus Patronázs Egyesületet, amire (Korányi Sarolta együttműködésével) a Katolikus Tisztviselők és Női Kereskedelmi Alkalmazottak Országos Szövetségének, majd az Egyetemi Hallgatók Szent Margit Köre (dr. Hanuy Ferenc közreműködésével) létesítése következik.

Mindennek betetőzéseként, P. Buttykai védnöksége alatt és Rabolt Margittal együtt, megszervezi a Katolikus Leányok Országos Szövetségét. Hogy ez mekkora munkát és mily kiterjedt érintkezési kört jelent, azt azok tudják mérlegelni, akik akkor már együtt dolgoztak és megosztották vele az édes munkateher néha nagyon is nehéz súlyát. Most már nem csodálkozunk azon, hogy Farkas Edith a nővilág életében minden eddigi esetet felülmúló népszerűsége tett szert. Immár az egész országban ismerték őt. Neve fogalomszámba ment.

A fordulóponthoz

Farkas Edith élete ekkortájt jutott a döntő fordulóponthoz.

Széles munkásságával kapcsolatban annak ébredt tudatára, hogy nem oly egyszerű dolog a nőmozgalmat elindítani, megszervezni és fenntartani. Azt is megállapította, hogy a nőmozgalom megkívánta munkássághoz kellő szakképzéssel kiegészített adottság szükséges. Minél többet foglalkozott ezzel és minél mélyebben behatolt a kérdésbe, annál jobban kialakult

benne a meggyőződés, hogy itt már többről van szó. Végre rájött, hogy ez az adottság voltaképpen Istentől származó és kegyelemszámba menő hivatás. Életet betöltő, minden erőt lekötő önfeláldozáson alapuló hivatás: küldetés azokhoz, akik elárvultságukban az anyai szív kegyelemteljes melegéből fakadó felelősségteljes vezetésre szorulnak.

Farkas Edith ezzel a megállapítással tényleg elérkezett élete fordulópontjához, mert rájött a nőapostol feltétlen szükségességére, megértette a hivatás lényegét, és felfedezte azt az új életípust, amit – mint látni fogjuk – életművében, az általa alapított és nevéssé vált Szociális Missziótársulatban valósított meg.

A Szociális Missziótársulat

Farkas Edith 1908. novemberében, Szent Erzsébet ünnepén azzal lepte meg a világot, hogy megalapította életművét: a *Szociális Missziótársulatot*. Az első jelöltek november 19-én foglalták el otthonukat az Elnök utcában, amelyben az Alapító Főnöknő által 1907-ben megszervezett Fogházmisszióból kikerült leányok is hajlékra találtak.

A Szociális Missziótársulat alapításával Farkas Edith megtalálta a keresett megoldást, megalkotta a szociális nőapostol új típusát, és ezáltal feledhetlenné tette nevét a magyar kultúrtörténelemben.

E helyen azokról is meg kell emlékeznünk, akik Farkas Edithet terve megvalósításában támogatták és meghitt munkatársai voltak. Első helyen említjük *gróf Pálffy Pálnét*, akiről már megemlékeztünk, és aki, mint a magyar női lélek egyik legmélyebb ismerője, a legnagyobb örömmel és odaadással támogatta Farkas Edith szociális kezdeményezését. *Kánter Károly* prelátus, aki akkor a királyi Vár plébánosa volt, és a híres zürichi egyetemi tanár, *Foerster, Fr. Vilmos* szintén az Alapító Főnöknő mellett állottak, és minden erejükből támogatták. Az előbbi a Társulat lelki életére volt nagy hatással, az utóbbi pedig, mint szociálpedagógus, a társulat munkájára gyakorolt döntő befolyást.

A legtöbbet azonban a *halhatatlan emlékü nagy magyar püspök, Prohászka Ottokár* tett Farkas Edith alapításáért. A nemes főpap akkoriban még mint spirituális működött Esztergomban. A boldogemlékü Püspök az Alapító Főnöknőnek bizalmasa és tanácsadója volt, akit mindenbe beavatott, és akit még a legkisebb részletkérdésekben is megkérdezett. A magyar társadalom e két szociális érzékkel megáldott nagy apostola bensőséges összefogással dolgozott az újonnan alapított Társulat felvirágoztatásán. Prohászka püspök értékes tanácsokkal támogatta Farkas Edithet és főleg a lelkieket irányította. A Társulat belső ügyeibe, fegyelmi dolgaiba és szociális munkája megszervezésébe nem avatkozott bele. Kivételt csak egyszer tett és akkor is csak azért, mert mint székesfehérvári püspök és Magyarország legnagyobb szónoka, pártfogásába akarta venni a Szociális Missziótársulatot fennállása egyik legkritikusabb pillanatában; atyai jósággal melléje állt, és az Alapító Főnöknőnek az akadályok sikeres legyőzésében nagy segítségére volt. Farkas Edith sohasem felejtette el ezt a szeretetteljes szolgálatot. A bensőséges, Szalézi Szent Ferenc és Chantal bárónő levelezésének magas színvonalához közeljáró kapcsolatot élete végéig ápolta és örökké hálás volt neki. A Szociális Missziótársulat pedig sohasem felejt el, mily sokat köszön Prohászka Ottokárnak.

Még egy nagynevű magyar főpap támogatta Farkas Edith szociális kezdeményezését: *Fischer-Colbrie Ágost* kassai püspök, aki Szikszón a Hunyady-Balassa alapítványt adta át, és elsőnek ismerte el a Szociális Missziótársulatot, mint egyházmegyéjében működő szerzettestestületet. Farkas Edith itt szervezte meg a Társulat első újoncházát.

A Társulat belső életének ideiglenes megalapozása után eljött az ideje a külső munkának is. Farkas Edith 1910-ben megszervezi a Társulat elnökségét és tisztikarát, melynek célja a szociális munka irányítása.

Farkas Edith most már gyors léptekkel halad előre az Isteni Gondviselés által kijelölt úton. 1911-ben nagy anyagi áldozatok árán s a kormány támogatásával házat vesz a Krisztina

körúton – ebből fejlődött ki idővel a Szociális Missziótársulat Központi Székháza – és ugyanakkor megszervezi az első Szociális Iskolát, amely immár harmincegy éven keresztül foglalkozik magyar szociális apostolok kiképzésével. Ugyanakkor megalakítja a kültagok intézményét is. Ebbe azokat vonatkoztatja be, akik teljesen magukévá teszik a Társulat célkitűzéseit, miután azonban családi körülményeik folytán nem szentelhetik egész életüket a szociális misszióknak, nem vesznek részt a Társulat közös életében, hanem kint a világban végzik munkájukat, a beltágok, a Szociális Missziótársulat nővérei irányítása mellett. Farkas Edith e gigantikus munka elvégzése után (1912-ben) elindítja a Szociális Missziótársulat hivatalos lapját, az Értésítőt (ebből fejlődött ki az idők folyamán a Keresztény Nő). Ugyanakkor megalakítja a Szociális Missziótársulat Irodalmi Bizottságát, melyet a hazai és külföldi szakmunkák kiadásával és lefordításával bíz meg. Ebből fejlődött ki a Szociális Missziótársulat liturgikus kiadványlata, melynek méltó kiegészítése a Krisztina körüli „Liturgia” kegytárgyüzlet, egyháziruha készítő üzem és szövöde.

Farkas Edith már az első világháború előtt teljesen magáévá tette a magyar nőmozgalom célkitűzéseit. Munkatársaival, a kékfátyolos nővérekkel és a Missziótársulat kültagaival teljes erejével azon volt, hogy a katolikus asszonyokban és leányokban a női hivatástudatot, a közösségi érzést és a belőle fakadó tetterőt felébressze és továbbfejlessze. A nyári vezetőképző tanfolyamok szintén ezt a célt szolgálták.

Farkas Edith tudatában volt a fiatalság szociális jelentőségének, nagy szeretettel foglalkozott az ifjúsággal, és lelkiismeretesen törekedett az új magyar nemzedékben idejében felkelteni mind a szociális kötelességérzetet, mind a szociális elhivatottság tudatát. Arról is gondoskodott, hogy az ifjúsággal való foglalkozás nemcsak egyéni, mindenki szabad iniciatívájára bízott feladat legyen, és ezért még az első világháború előtt megszervezte a Missziós Leányifjúsági Mozgalmat is.

A világháború alatt

1914-ben kirobbant az első európai tragédia. Farkas Edith rögtön alkalmazkodott a helyzethez, s gyorsan megszervezte a Szociális Missziótársulat háborús munkásságát. Hazafiságára és nemes emberszeretetére vall, hogy a kékfátyolos nővérek öt hadikórházat vezettek, ahol a kültagokkal együtt nemcsak ápolták a betegeket, hanem szociális szempontból is gondozásba vették őket. Az Isteni Gondviselés ezzel új munkaterületet nyitott Farkas Edith alapításának, mert a Társulat háborús tevékenységéből fejlődött ki a nagy sikerrel működő kórházmisszió, amely jelenleg 7 fővárosi és 22 vidéki kórházban működik. Az öt hadikórházzal egy időben keletkeztek a Hadivarrodák, Népkonyhák és Nővédelmi Hivatalok. 1915-ben – alig egy évvel a háború kitörése után – már a Hadiárvák Bizottsága is létrejött, amelyre 1916-ban a vidéki szervezetek segítségével a nagyarányú gyermeknyaraltatási akció következett.

A háború kellős közepén (1917) a Szociális Missziótársulat ismét nagy lépést tett előre. Az erdélyi szervezetek az Alapító Főnöknő elnökletével Gyulafehérváron tartott ülésükön kimondták az Erdélyi Központ megalakulását. Ugyanakkor Budapesten 46 csoport tömörült az 1912. évi alapszabály szerint Országos Szervezetté, amelynek elnöke természetesen maga az Alapító Főnöknő lett.

1918-ban boldogemlékű Prohászka Ottokár 60.-ik születésnapján megnyílt a csobánkai Ottokár Hadiárvaház. Az anyagi alapot Farkas Edith részben hatósági támogatásból, részben pedig az általa megszervezett bizottság útján országos gyűjtésből teremtette elő.

Az összeomlás után

Az Ottokár Hadiárvaház volt Farkas Edith utolsó, a világháború idejébe eső alapítása. Ezzel megint lezárult a Missziótársulat működésének egy fontos korszaka. A következőnek, amely már a szűk trianoni határok között mozog, a csonka ország rendkívül sokat köszönhet.

Az összeomlás 1918-ban darabokra szaggatta Szent István birodalmát. A tragikus eseményeket befejező román megszállás még azt a keveset is elpusztította, ami megmaradt. Farkas Edith ismét alkalmazkodott a körülményekhez. Ő, aki soha életében nem politizált, mert a legértékesebb politikai tevékenységnek a lelkiismeretes szociális munkát vallotta, ez egyszer kivételt tett, és tekintettel a rendkívül súlyos helyzetre, megengedte a bel- és kütagoknak a politikai működést. (A körjük csoportosultak alkották idővel a keresztény női tábort.) A később kiadandó nagy életrajzban majd részletesen vázoljuk, milyen szolgálatot tett Farkas Edith ekkor a magyarságnak, és mennyiben az ő érdeme, hogy a keresztény mivoltának tudatára ébredő Magyarország első országgyűlése valóban keresztény volt. Miután ezt a kötelességét is teljesítette, és hozzájárult a keresztény Magyarország feltámadásához, megint visszatért eredeti munkaterületére: a hazai és külföldi nyomorenyhítő akciók megszervezéséhez és lebonyolításához. Az általa 1907-ben megkezdett fogházmissziós munka 1922-ben a nővéreknek a Pestvidéki Fogházba való költözésével új fejlődési fokhoz ért. Munkáját 1922-ben a hajléktalanok menhelymissziójának megalapításával fejezte be.

A Szociális Missziótársulat eközben létszámban annyira gyarapodott, hogy a magyar vidékre is kiterjeszthette munkásságát. 1923-tól kezdve egymás után nyílnak meg a vidéki missziósházak: Balatonboglár, Dunaföldvár, Nagykanizsa, Komárom, Debrecen, Békéscsaba, Tiszaszalka és Ungvár erre az időszakra esnek. A Szociális Missziótársulat ugyanakkor a budapesti Városmajorban is letelepedett, és ott is nagy hatáskörű missziósházat nyitott.

Farkas Edith a modern technika vívmányait is bekapcsolta missziós munkájába és 1926-tól kezdve a rádiót is felhasználta a Szociális Missziótársulat szolgálatára. A Budapest II. Rádióállomáson küldte szét az országba missziós rádióüzeneteit, amelyek hazánk legelrejtettebb zugába is eljutottak, és az elszakított területen élő magyar nővilágot is megerősítették hazafias öntudatában és szociális hitvallásában.

A budai Szentlélek-templom

Farkas Edith, aki, mint programjából kitűnik, életét a Szentléleknek szentelte és szociális munkáját a Szentlélek szolgálatának tekintette, örömmel tapasztalta, hogy a budapesti központi Székház meghitt Szentlélek-kápolnája kicsinek bizonyul, és már nem tudja befogadni a hívők nagy számát. Mint a gyors megoldások embere, idejében munkához látott, szívós akaratával és ügyes szervezőtehetségével megszerezte a szükséges tőkét, és 1933-ban felépítette a budai Szentlélek-templomot. E templom kifinomult liturgikus ízlésének és vallásos kultúrájának kézzelfogható bizonyítéka. Egyszerű és nemes vonalvezetésben épült. Tágas, világos, és ami a legfontosabb, krisztocentrikus, amennyiben a főoltár eredeti elgondolású Szentlélek-képével mindenünnen látható. A Beuronból származó liturgikus felszerelés, valamint Szent Benedek és Szent Skolasztika tökéletes kivitelű szobrai a Társulat szellemének megfelelően bencés lelkiséggel telítik a szent helyet, amely valóban méltó kerete a Szociális Missziótársulat liturgikus életének.

Ugyanakkor a budapesti Székház megnagyobbításához is hozzálátott. A nővérek létszáma annyira megnövekedett, hogy az Alapító Főnöknő már alig tudta őket elhelyezni. Ezenkívül a központi szervezetek irodái is megnagyobbításra szorultak. Farkas Edith az állam és a székesfőváros nagylelkű támogatásával nagyméretű építkezésbe kezdett. Célszerűen kibővítette a központi Székházat, és ezzel nagy hálára kötelezte mind a Szociális Missziótársulatot, mind a vele kapcsolatos szervezeteket.

A kibővítési munkálatokon kívül nagyobb mérvű átalakításokat is végzett. A központi Székház megújulva került ki kezeiből, és azok, akik járatosak benne, tudják, mily célszerűen és mily finom ízléssel rendezte be a magyar szociális munka budapesti otthonát. Itt kell megemlítenünk, hogy Farkas Edith most sem feledkezett meg boldogemlékű Prohászka püspökről. A kis udvari szobát, amelyben a nagy apostol az utolsó években oly sokat dolgozott, összekapcsolta a központi Székház nagy és gazdag könyvtárával. A kettőt sikeresen egyesítette, és Prohászka volt szobájának is meghagyta tipikus jellegét, amennyiben a nagy püspök üveglappal fedett íróasztala helyén maradt. Köréje csoportosította azokat a tárgyakat (miseruhák stb.), amelyeket Prohászka püspök használt, s melyeket a Missziótársulat gyermekded kegyelettel őriz. Egész kis múzeum keletkezett; ennek akart Farkas Edith méltó keretet adni akkor, amikor a Prohászka-szobát a nagy könyvtárral egyesítette. Ezzel egyébként – saját kijelentése szerint – csak dokumentálni kívánta, mennyire hálás Prohászka püspöknek a Szociális Missziótársulat, és mennyire belevonatkoztatja intim, belső életébe. A nagyarányú építkezést 1939-ben fejezte be. Ekkor új emelettel bővítette az Anyaházat, és ezzel tágas, világos és levegős hajlékot nyújtott szeretett kékfátyolos nővéreinek.

A megnagyobbodott országban

Isten megengedte, hogy a magyar lelkű Alapító Főnöknő megérje hazánk megnagyobbodását és az elszakadt területek egy részének visszacsatolását. Farkas Edith, akinek az öröndetes országgyarapodás élete utolsó szakaszába esik, nem lett hűtlen önmagához. Korát megcáfoló elevenséggel alkalmazkodott a helyzethez, és rögtön hozzálátott a visszacsatolt területeken a szociális misszió megszervezéséhez, amelyben a kékfátyolos misszió nővérek oly nagy áldozatkészséggel vettek részt. Munkájuk különösen a déli végeken járt nagy sikerrel.

Farkas Edith ezzel, sajnos, túl korán, befejezte szociális küldetését. Megalapozta és kibővítette a Szociális Missziótársulat munkakörét, hatalmas világi szervezetet csoportosított köréje, és mindent megtett, hogy biztosítsa jövőjét.

Kitüntetések

Farkas Edith nem volt az az egyéniség, aki feltűnés nélkül járja végig élete útját és észrevétlenül marad a tömegekben. Nemcsak a nyilvánosság vette tudomásul és csodálta meg bámulatra méltó munkásságát, az állam, a székesfőváros, a hatóságok, a társadalom is elismeréssel hódoltak felbecsülhetetlen szolgálatainak. E hódolat kézzelfogható bizonyítékait kitüntetéseiben látjuk.

I. Ferenc József 1907-ben az alapítványi hölgy és az ezzel járó méltóságos címet adta neki (Gráci nemes hölgyalapítvány).

Őszentsége X. Pius pápa a Pro Ecclesia et pontifice érdemkeresztjét küldte neki 1911-ben.

IV. Károly királytól a világháború alatt a polgári hadi érdemkeresztet kapta.

Utolsó kitüntetésének ideje 1933. Ekkor tűzte mellére Horthy Miklós kormányzó a Magyar érdemrend tisztikeresztjét.

Szép világot vet azonban Farkas Edith szerény és alázatos lelkületére az, amit egykor e sorok írójának mondott: „A kitüntetéseknek mindig öröndtem és azokat mindig becsültem, mert tudtam, hogy az adományozók főleg alapításomat, a Szociális Missziótársulatot akarják kitüntetni. Legszívesebben azonban csak egy keresztet hordottam: a Szociális Missziótársulat kék keresztjét.”

Irodalmi tevékenység

Farkas Edith szorgalmasan forgatta tollát. Tehetségéhez méltó irodalmi működést fejtett ki. 1911-ben jelentette meg a „Szociális Missziótársulat rövid ismertetése” című könyvét, amelyre 1912-ben a közismert „Hivatalos pártfogó” következett. Az igazságügy minisztérium ezt a munkát a fiatalok pártfogói számára hivatalos tankönyvnek írta elő. Hosszabb szünet után, 1924-ben adta ki a „Missziós Útravalók” című kötetet, utána, 1925-ben, a Szociális Missziótársulat kültagjainak kézikönyve jelent meg, melynek legújabb kiadását is sajtó alá rendezte.

Gyakran fejezte ki sajnálatát afölött, hogy nem foglalkozhatott többet az irodalommal. De belátta, hogy életében a súlypont a szociális munkásságon fekszik, és elvitathatatlan írói talentumát is készséggel feláldozta e nemes eszmének.

Nemzetközi kapcsolatok

Farkas Edith kifejezetten nyelvtelenség volt. Tökéletesen beszélt a világnyelveket, és ezzel is nagy szolgálatot tett alapításának. Sokat érintkezett a külföldi katolicizmus vezető nagyjaival és szociális apostolaival. Mindenkit ismert, mindenkivel levelezésben állott, és amennyire ideje engedte, gondosan ápolta ezen értékes kapcsolatokat. Merészvágású egyéniségét, tökéletes csiszoltságú jellemét és magyarosan kedves modorát mindenki megcsodálta. Ugyanígy elismerték felsőbbrendű tehetségét, szívós, kitartó akaratát és gyermekdeden egyszerű, mélyen átélt vallásosságát. Szívesen állottak rendelkezésére és még szívesebben fordultak hozzá tanácsért. Tudjuk, hogy a katolicizmus nem egy elismert nagyságának tett felbecsülhetetlen szolgálatot.

Páratlan nyelvtelensége tanulmányaiban is nagy hasznára volt. Minden szabadidejét továbbképzésének szentelte. Tökéletesen ismerte a bel- és külföldi irodalmat. Szociális téren elismert szaktekinély volt, nagy jártassággal bírt a hittudományokban, és rendkívül gondnal tökéletesítette liturgikus tudását.

A szellem nagyjai közé tartozott; azok közé, akik fényes nyomot hagynak a történelemben és maradandót alkotnak az életben.

A kék kereszt

Farkas Edith befejezte földi pályafutását és élete végére ért. Ő, aki oly nemes büszkeséggel viselte alapítása, a Szociális Missziótársulat kék keresztjét: ezt a jelvényt, a magyar szociális munka szimbólumát helyezte a Mindenható Isten trónzsámolyára, midőn megjelent felséges színe előtt, hogy beszámoljon cselekedeteiről.

Több mondanivalója nem volt.

A kék kereszt beszélt helyette.

A kék kereszt kérte az Urat, dicsőítse meg szolgálóját, a magyar szociális munka elindítóját, aki annyit tett a halhatatlan lelkekért, és aki mindig csak egyet keresett: az Úr nagyobb dicsőségét.

II. rész Farkas Edith életműve

A kékfátyolos nővéreknél
majd felmelegszik a szív,
felújul a kegyelem, és akik
fáradtan jöttek,
megújnodva térnek vissza
az életbe, mert magukkal
viszik ezekből az áldott
házakból a krisztusi szeretet
éltető erejét,
hogyan telesugározzák
vele Szent István országát.

(kb. 1908-ban készült felvétel)

A kiváltságos lélek, aki a *Szociális Missziótársulatot* alapította és a *magyar katolikus női mozgalmat* elindította, mint mindannyian tudjuk, már nincs közöttünk. 1942. március hó 24-én, Gyümölcsoltó Boldogasszony ünnepe vigíliáján elhagyta a földet, hogy hazatérjen a mennyei Atyához, és elvegye az örök élet koronáját.

A magyar katolikus társadalom mélyen átérzi a veszteséget. Éppen ez készítt minket arra, hogy megemlékezzünk az Eltávozottról, de nem a hagyományos értelemben, ahogy az gyászjelentésekben szokás. Ez méltatlan volna mind az Elhunythoz, mind életművéhez, a Szociális Missziótársulathoz.

Ismételjük: Farkas Edithtel kapcsolatban nem lehet nekrológról szó, csak eleven megemlékezésről. Nem elég pályafutásának kiemelkedő pontjait felsorolni és gazdag élete fontosabb mozzanatait vázolni. Nekünk, akik ismertük őt, együtt dolgoztunk vele és támogattuk minden kezdeményezését, többet kell tennünk: egyéniségéből kiindulva szellemét kell vizsgálnunk, és ezen az alapon kell majd kidolgoznunk a programot, amelyre szükségünk van, hogy életművét kiépítsük, apostoli és szociális tevékenységét tökéletesítsük.

Erről van szó és nem kevesebbéről: Valahogyan ki kell töltenünk az Elhunyt távozásával keletkezett űrt, valahogyan meg kell elevenítenünk, folytonossá kell tennünk Farkas Edith egyéniségét a magyar katolikus társadalomban. Módot kell találnunk arra, hogy ezután is közöttünk maradjon és továbbra is megajándékozza a nemzetet egyénisége értékeivel.

Ezt csak akkor valósítjuk meg, ha lankadatlan erővel dolgozunk Farkas Edith kettős életművén: a Szociális Missziótársulat és a magyar katolikus nőmozgalom továbbépítésén, és egységes, felbonthatatlan összefogásban terjesztjük Magyarországon azt a szellemet, amely Farkas Edith alapítását hatékonyá tette.

Ez a mi megemlékezésünk.

I. A Szentlélek kultusza

„*Laus Dei et fidelium animae*” (Isten dicsősége és a hívő lelkek) – írja Farkas Edith naplójában, és ezzel akaratán kívül feltárja lelkét és reávilágít belső élete, apostoli működése természetfeletti gyökerére, istenes eredőjére.

Farkas Edith megvalósította, amit mondott: életét Isten dicsőségének szentelte, és minden erejével a halhatatlan lelkek ügyét szolgálta.

Ehhez soha ki nem alvó, magasan lobogó és elfojthatatlan tűz kellett.

Hogy honnan vette, arról szintén a reánk maradt feljegyzéséből értesülünk, ahol a következő jelmondatot találjuk: „*Életemben a principium vitale (az életőerő) maga a Szentlélek*”.

Ez a vallomás mindent megmagyaráz.

Most már tudjuk, honnan származik az elgondolás, a korát megelőző cselekedet, a Szent István országát megújító mozgalom. Mindez a Szentlélekből fakad.

Számára az isteni Lélek, Akinek kultuszáért oly sokat tett, és Akinek tiszteletét oly lankadatlan erővel terjesztette, forrás volt. Belőle merítette a mély gondolatokat. Ezekből kristályosodott ki az idők folyamán a szociális munkaprogram. Belőle merítette a cselekedetekhez, a teljesítményekhez szükséges erőt. Ennek gyümölcse a reánk maradt életmű. Egyéniségét vonzóvá, a nemzethez intézett szavát meggyőzővé, szintén a Szentlélek tette. Ezért csatlakoztak hozzá a tömegek, ezért keletkezett általa széles mozgalom, ezért vált egyénisége az ország lelki és társadalmi arculatát megújító szociális akció kiindulópontjává.

Akit a Szentlélek vezetett

Farkas Edith lelkiismeretesen gondolkodó ember volt. Nem járta csukott szemmel az élet útjait. Mélyen belepillantott az események és összefüggések bonyolult káoszába. A látottakból levonta a gyakorlati következtetést, vagyis nem zárkózott el a tények elől, és ezáltal közel jutott az élethez és az emberekhez. Ismerte őket és tudta, mit tartson felőlük. Mélyen belelátott a lelkükbe. Éles szeme rögtön észrevette bennük a lappangó nyomort, a megoldatlan problémákat, a vergődő szenvedést és a magasba törekvő ambíciót.

Figyelemmel kísérte küzdelmüket, munkásságukat; pontos tudomása volt az akadályokról és mindarról, ami lehetetlenné tette vágyaik beteljesülését és céljaik megvalósulását. Valóban nem zárkózott el a tények elől. Ellenkezőleg: megfontolta őket, gondolkozott fölöttük, és mint élete bizonyítja, mindig megoldáshoz jutott. Túlzás nélkül mondhatjuk, hogy gondolataiban az isteni Lélek vezette, Ő tette éleslátóvá, és Ő figyelmeztette az egyéni és társadalmi élet azon megnyilvánulásaira, amelyeket mások észre sem vettek. Ő sugallta a gondolatokat, a meglátásokat, és Ő mutatott rá a kielégítő megoldásra. Ezen az alapon dolgozta ki munkaprogramját. Ha közelebbről megvizsgáljuk (megtehetjük, mert ismerjük), rájövünk, hogy megelőzte századát. – Meg kell fontolnunk, hogy az a munkaprogram olyan időkben és életkörülmények között keletkezett, amikor a középosztály és a vezető körök túlnyomó többsége hidegen elzárkózott minden szociális gondolat elől, és fölöslegesnek tartotta azokat a dolgokat és jelenségeket tudomásul venni, amelyek Farkas Edith nemes szívét már akkor nyugtalanították, és amelyek erélyes cselekvésre készítették.

Az elhunyt Alapító Főnöknőt nyilvánvalóan az isteni Lélek vezette. Ez nem is lehetett másként, mert – és emellett tanúskodnak feljegyzései is – az isteni Lélek tiszteletét és szolgálatát tette meg lelkiélete alapjává. Fő feladatának tekintette az isteni Lélek sugallataira hallgatni és szerinte cselekedni. Számára ez volt a kiindulópont, és ebből fakadt minden, amit munkás életén keresztül cselekedett.

Az alakító erő forrása

Farkas Edith nem tartozott azok közé, akik megelégednek a gondolattal. Nem azért gondolkozott, hogy elragadtatva élvezze az Isten-ihlette emberi gondolat szépségét, hanem azért, hogy cselekedjék. Életében a gondolatnak mindig gyakorlati értelme és jelentősége volt: gondolatvilága Szentlélek-ihlette mélységeiből fakadtak a cselekedetek, és azokból alakult ki az országra áldást hozó életmű.

Ezzel kapcsolatban meg kell állapítanunk, hogy a Szentlélek Farkas Edith számára: a cselekvő és alkotóerő kiapadhatatlan forrása volt.

Tőle kapta azt, ami belőle, mint emberből és nőből hiányzott: a szívós kitartást, a bátor ellenálló képességet és az alkotása életképességébe vetett törhetetlen hitet.

Az isteni Lélek, Akinek kultuszáért annyit küzdött, valóban megáldotta anyai kezét, termékennyé tette munkásságát és oly cselekedetekre képesítette, amelyek maradandó nyomot hagytak a történelemben, és amelyek végső eredménye, mint a Nagyasszony életműve, tovább él, hogy Alkotója szándékának megfelelően hasson a magyar lélekre és küzdjön a szebb magyar jövő beteljesüléséért.

A vezető egyéniség

Farkas Edith – ezt mindenki megállapíthatja – vezető egyéniség volt.

Nem volt az az ember, akinek szava visszhang nélkül, cselekedete, teljesítménye észrevétlenül maradt az élet forgatagában. A magyar társadalom, alighogy szavát hallotta, csodálkozva felfigyelt. Felfigyelt, mert amit hallott, az új volt, tele üdességgel. A katolikus reneszánsz tavaszának, a társadalom megújulásának előszelét hozta. Említettük, hogy Farkas Edith megelőzte századát. Nem csoda tehát, ha felfigyeltek szavára, gondolkodóba estek a mondottak fölött, és állást foglaltak mellette vagy ellene.

Akadtak olyanok is, akik ellene fordultak. Nem tudták megérteni a kor szellemét, és nem akartak lépést tartani a haladással.

A túlnyomó többség melléje állott, köréje csoportosult, hallgatott szavára, és vele egy összefogásban cselekedett, hogy előkészítse a jobb, a kielégítőbb magyar jövőt. A középpont természetesen Ő volt. Reá tekintett mindenki, tőle várta az indításokat és – ami nem ritkán fordult elő – kétség esetén a kiúthoz vezető megoldást.

Sokan csodálkoztak azon, hogy Farkas Edith, aki visszavonultan élt és a háttérben maradt, mily varázsszerű hatással van a lelkekre, és mily áldott befolyást gyakorol a társadalomra. Akiik közelebbről ismerték és személyesen érintkeztek vele, megcsodálták az egyéniségéből kiáradó vonzóerőt. Ne legyünk egyoldalúak és ne gondolkozzunk csak emberi módon. Farkas Edith vonzóereje és a lelkekre gyakorolt hatása tagadhatatlan. Ez azonban nemcsak természetes okokra vezethető vissza. Farkas Edith mindig törekedett az isteni Lélek méltó szolgája lenni. Lelkiéletének, mélységeken átélte vallásosságának és lankadatlan tevékenységének az isteni Lélek volt az alapja és a középpontja. Nyugodtan állíthatjuk, hogy a Szentlélek benne lakást vett, hogy általa működjék és elérje célját. Felfokozottan izzott benne az isteni Lélek tüze. Aki hozzá közeledett, érezte ezt. Ez a magyarázata vonzóerejének, a lelkekre gyakorolt befolyásának és a társadalmi munka minden terén elért sikereinek.

A magasságok felé

Farkas Edith nem hiába ápolta az isteni Lélek kultuszát.

Nagy jót tett önmagával, mert az isteni Lélek bőségesen megáldotta, és magával ragadta a magasságok felé.

Jót tett másokkal, mert az isteni Lélek megtermékenyítette gondolatait, hatóerővel áldotta meg cselekedeteit, és győzedelmessé tette mozgalmát.

Jót tett másokkal, mert az isteni Lélek a szociális munkásság, a társadalmi problémák terére vezette, és megtanította liturgikus finomérzetre, ami – mint minden vallásosság alapja – a társadalmi munka megalapozásához szükséges lelki mélységekhez vezet.

A továbbiakban majd rámutatunk arra is, hogy milyen összefüggésben van, Farkas Edith életének tanúbizonysága szerint, az isteni Lélek kultusza a társadalmi munkával, és a hozzá szükséges liturgikus megújódással.

A szociális gondolat

Farkas Edithben a szociális gondolat mély gyökeret vert.

Farkas Edith szociális beállítottsága és társadalmi munkája mélyen átélt cselekvő vallásosságból fakad. Az Alapító Főnöknő vallásossága mindig aktív volt. A vallásos gondolat ennél fogva sohasem volt terméketlen benne. A vallásosságot élte és azt cselekedeteivel, akciójával bizonyította. Nem tudott Istenhez közeledni anélkül, hogy meg ne találta volna Benne ragyogó visszfényét, és nem tudta Istent szeretni anélkül, hogy ebbe bele ne vonatkoztatta volna képmását: az embert. Szerette Istent és Benne az embert. Istenért élt, és éppen azért sokat tett az emberiségért; s miután rendkívül expanzív erővel és belső dinamikával rendelkezett, hozzá hasonló, az ő elgondolása és gyakorlata szerint cselekvő embereket, szociális apostolokat nevelt. Szerette Istent, és akarta, hogy mindenki hasonlóképpen cselekedjék; szerette Istenben az embert, és apostoli munkájában arra törekedett, hogy mindenki ebből a szempontból kiindulva közeledjék embertársához és teljesítse kötelességét. Farkas Edith istenszeretete mély, őszinte és akarata hajlíthatatlan volt. E két tényezőnek köszöni, hogy szociális munkája nemcsak sikerült, hanem oly mozgalommá fejlődött, melynek áldásait Szent István országa még sokáig fogja élvezni.

Farkas Edith szociális lendületének és a műveiben megnyilvánuló önjándékozásának másik eredője mélységes emberismerete és önzetlen emberszeretete. Ha az Alapító Főnöknő emberismeretéről beszélünk, nemcsak arra gondolunk, hogy belelátott a lelkekbe, s tárgyilagosan tudta megítélni őket. Ez az adomány is megvolt benne. De most nem ezzel foglalkozunk. Itt csak azt akarjuk leszögezni, hogy Farkas Edith közel állott az élethez, mélyen belelátott mélységeibe, teljesen tudatában volt a hatalmas viharoknak és emberfeletti küzdelemnek, amelynek – különösen a mai nehéz körülmények között – mindenki ki van téve. Nagyon jól tudta, mi kell ahhoz, hogy valaki megállja a helyét, becsületesen végigjárja a számára kijelölt utat, és megfeleljen mind az Isten, mind a nemzet jogos elvárásának. És ha valaki útközben megtántorodott, Farkas Edit azt is tudta, mire vezesse vissza ezt a sajnálatos jelenséget, és mily okok és körülmények ellen küzdjön, hogy esetleges megismétlődéseknek elejét vegye. Fűzzük hozzá, hogy az Alapító Főnöknő ezen mély és tárgyilagossága emberismeretéből fakadó szeretettel közeledett mindenkihez. Nem tett különbséget, és ha igen, csak akkor, ha szükségét látta, és csak azok javára, akik legjobban rászorultak. Ezek természetesen a mai élet minden veszélyének kitett, bukdácsoló, önmagukkal és életkörülményeikkel nehezen küzdő emberek voltak.

Az Elhunyt rájuk gondolt elsősorban, amikor szociális mozgalmát beindította, és a társadalmi kérdések megoldásához teljes erejével hozzájárított. Ismerte az embereket, mert szerette – és szerette az embereket, mert ismerte őket. Ez a nyitja annak, hogy korán elfordult a fényes karrier csábító lehetőségétől és mint a Szociális Missziótársulat Alapítója teljesen a társadalom javának, a köz érdekének élt.

Farkas Edith ízig-vérig magyar nő volt: Nagyasszony, mégpedig abból a fajtából, amely mindig nagy szerepet játszott a nemzet történetében. A magyar múlt gazdag hagyományának nemes patináját viselte egyéniségén, és a régi nemesi kúriák üde illatát hozta magával. Nagyasszonyi mivolta még akkor is átszűrődött rajta, amikor már régen a Szociális Misszió társulat fátylát viselte, és mint kánonilag beiktatott Főnöknő nemes szerzetestársulata élén állott. Említésre érdemes, hogy ez a ritka kettősség mily harmonikus volt. Senkit sem zavart. Ellenkezőleg: jótékonyan hatott, és lényeges járuléka volt Farkas Edith vonzó egyéniségének. Közeli környezete nagyon jól tudta, hogy minden gondját a magyar jövő foglalja le. Csak ennek a gondolatnak élt és csak ez határozta meg cselekedeteit. Amikor társadalmi mozgalmát beindította, csak a magyar jövő lebegett szeme előtt.

Gondolt-e arra, mily nagy szükség lesz életképes és talpraesett szociális mozgalomra, különösen a kommün utáni nehéz időkben, amikor minden egyes becsületos szándékú, nemzeti

érzelmű és dolgozni akaró ember tíznek számított; – és tudta-e, hogy szervezete mily nagy szerepet fog játszani a történelmi fontosságú időkben? Nem tudjuk. Ennyire még nem láttunk bele Farkas Edith lelkébe. De nem is fontos. A mi szempontunkból az a fő, hogy Farkas Edith egyszerűen felkészült a jövőre. Nem azzal törődött, hogy milyen lesz, hanem azzal, hogy se a jó sors, se a balsors ne találja készületlenül. Hogy ezt mennyire elérte, azt mozgalma sikere mutatja.

A mondottakhoz hozzá kell még fűznünk, hogy Farkas Edith a cselekvéshez szükséges akaratot az isteni Lélek forrásából merítette. Mondottuk már, hogy mindent a Szentlélek szemszögéből látott és ítelt meg. Természetes, hogy a szociális feladatokat megvalósítani és jobb helyzetet teremteni ott, ahol jobbat kellett teremteni, szintén csak a Pneuma, a Lélek szándékának megfelelően törekedett. Ebben kell látni Farkas Edith egyéniségének közepszerűséget túlhaladó nagyságát. Abban ti., hogy korát megelőzve már akkor, amikor Magyarországon a Szentlélekről, boldogemlékű Prohászka püspököt kivéve, ugyancsak keveset beszéltek, meglátta a kapcsolatot az isteni Lélek járása és a szociális munka között.

A kérdés most már csak az, hogy jól látott-e az Alapító Főnöknő, vagyis létezik-e tényleg az említett kapcsolat?

A Szentlélek kultusza és a szociális munka

Farkas Edith alapítása és dédelgetett gyermeke: a Szociális Missziótársulat kezdettől fogva ápolta az isteni Lélek kultuszát, és emellett minden erejét a szociális kérdés megoldásának szentelte, ami természetesen az Alapító Főnöknő szándéka szerint és irányítása mellett történt. Ezzel, mint már említettük, *az Alapító Főnöknő bebizonyította, hogy világosan látja a kapcsolatot az isteni Lélek kultusza és a szociális munka között.* Jól látott, mert a kapcsolat tényleg meg van, és a kettő szorosan összetartozik. Ez az összefüggés magában a Szentlélek járásában, és tevékenységében gyökerezik. Tudjuk, és éppen ezért nem bocsátkozunk részletekbe, hogy az isteni Lélek közreműködik az emberi nem megváltásában, megszentelésében; és ezt a kettős szerepet folytonos munkássága, lankadatlan köztünk járása által valósítja meg. De nem egyedül teszi, hanem, mint a tények bizonyítják, munkatársakat keres; olyanokat, akik adottságuk révén különösen alkalmasak arra, hogy együttműködjenek Vele, és mint a megváltás apostolai, a megszentelés eszközei, megvalósítsák Krisztus szándékát. Ez azonban már szociális munka. Szociális feladat az emberi nem megváltásában közreműködni, az emberiség megszentelésén fáradozni, a lelkeket arra előkészíteni, hogy az isteni Lélek leszálljon rájuk és bennük lakozzék.

Nem szorul bővebb magyarázatra, hogy az együttműködés a Szentlélekkel a megváltás beteljesülésében szociális munka is. Ezen igazság megértéséhez a következőket kell figyelembe vennünk:

Abból a szempontból indulunk ki, hogy Krisztus nemcsak az emberiséget váltotta meg. Mindenkit egyénileg is megváltott. Az Egyházatyák tanítása szerint Krisztus akkor is megtestesült és végigszenvedte volna a megváltás minden kínját, ha csak egy embert kellett volna kiszabadítani a bukás nyomorúságából. Ennyire értékes az emberi lélek! A mondottak alapján nemcsak megtehetjük, hanem kötelességünk a megváltást egyénileg venni és elsősorban önmagunkra vonatkoztatni.

Önmagunk és életünk tárgyilagos vizsgálata ahhoz a megállapításhoz vezet, hogy nem vagyunk egyedül. Többen vagyunk, sokan vagyunk, nemzet és emberiség vagyunk, vagyis közösséget képezünk. A szociális motívum itt kapcsolódik bele a gondolatmenetbe.

Mihelyt megállapítjuk, hogy tömeg, sokaság vagyunk, arra is rájövünk, hogy nem vagyunk szervezetlen valami. Ellenkezőleg. Tökéletesen megszervezett egységet képezünk, melyben az egyedeket szoros kapcsolat fűzi egymáshoz. Ennek alapján már nem állíthatjuk, hogy nincs közünk egymáshoz, nem vagyunk egymásra utalva, nem egészítjük ki egymást, megvagyunk

egymás nélkül, mert a tények, a valóság éppen az ellenkezőjét bizonyítják. Annyira egymásra vagyunk utalva, hogy a kölcsönös kiegészítés nélkül nem tudjuk megállni a helyünket az életben. Ennek az az oka, hogy az emberi egyed önmagában véve nem tökéletes. Ami azonban az egyikből hiányzik, megvan a másikban, és mindegyiknek joga van arra, hogy a belőle hiányzót megkapja a másiktól. Ebben az értelemben egészítjük ki egymást természetes alapon.

E csodálatos közösséget Krisztus a megváltás alapjára helyezte, és ezáltal beleállította a természetfölötti világrendbe. Immár nemcsak egyszerű tömeg vagyunk, hanem Krisztus szentséges vérének köteléke alapján a megváltottak közösségét képezzük. A közösséget megalapozó östörvény, vagyis a kölcsönös kiegészítés itt is érvényben marad. Ennélfogva a megváltás Krisztus szándéka szerint csak akkor valósul meg tökéletesen, ha teljesítjük egymás iránt a megváltásból folyó kötelességeket. Krisztus ezt a szeretet törvényébe foglalta össze.

A történelem bizonyítja, hogy a kereszténység kezdettől fogva tudatában volt e valóságnak, levonta a gyakorlati következtetést, és eszerint cselekedett. Maradjunk csak a magyar nemzet történetének korlátaiban belül, és fontoljuk meg, hogy keresztény mivoltunkat, magas fokú kultúránkat csak az apostoli hithirdetőknek köszönjük, akik mint keresztények teljesítették kötelességüket, s eljöttek hozzánk, hogy meghirdessék nekünk Krisztus örömhírét, vagyis az Evangéliumot, s a keresztség által minket is beoltsanak Krisztus misztikus testébe. Ha a Gellérthegy közelében járunk, és arra gondolunk, hogy e merész szírtől egy szent püspököt taszítottak a Duna akkor még vadul száguldó hullámaiba, egyszóval egy olyan embert tettek vértanúvá, aki idegen létére hozzánk jött az Evangéliumot hirdetni és keresztelni, akkor derengeni kezd bennünk annak tudata, hogy miben áll ez a kölcsönös kiegészítés. Ennek alapján könnyen belátjuk, hogy mennyire szociális feladat a megváltás apostolának lenni, a szeretet Evangéliumát hirdetni és az Evangélium cselekedeteit megvalósítani.

A vértanú vére nem permetezte hiába a magyar földet, és a hithirdetők igéje sem volt a pusztába kiáltó szava, őseink nemcsak felvették a keresztséget: élték is. S hogy mennyire élték, cselekedeteik bizonyítják, vagyis a mód, ahogyan szociális kötelességeiket teljesítették. Mi készítette pl. királyainkat arra, hogy szociális intézményeket létesítsenek? Miért érdekelte őket a betegek, a nyomorultak, a szegények sorsa? Miért emeltek apátságokat, alapítottak püspökségeket, gondoskodtak iskolákról, adtak a betegeknek kórházakat, ápolókat? Mindennek magyarázata a krisztusi szeretet. Szerették Krisztust, az Istent, és megtalálták benne az embert; szemüket a Keresztrefeszítetre szögezték, és meglátták benne a szenvedő embert. Enyhíteni akarták Krisztus fájdalmait, és tudták, hogy ezt csak azáltal tehetik, ha a Keresztrefeszített képmásán, a szenvedő emberen segítenek. Ezért nem volt nekik mindegy, hogy a felebarát beteg-e vagy egészséges, szegény-e vagy gazdag, erős-e vagy gyenge! Ezért fejtettek ki oly széles alapra fektetett szociális munkásságot. Példájuk megtanít arra az igazságra, hogy a megváltás beteljesüléséhez hozzátartozik a szeretet törvényének megvalósítása, vagyis az önfeláldozó szociális tevékenység. Megtanít arra is, hogy nélküle hiányzik a megváltásból valami: az Újszövetséget jellemző szeretet szelleme.

A mai kor embere, ki kénytelen tekintettel lenni saját nem éppen könnyű életkörülményeire, még egy másik okot is lát. Ha a modern ember azt mondja, hogy a megváltás a szociális kötelességteljesítés által teljesül be, akkor arra is gondol, hogy az emberekben csak akkor fogamzik meg és virágzik ki a krisztusi gondolat, ha előbb érzik és tapasztalják áldott termékenységet, kézzel fogják áldásait, és ezeken keresztül látják és közelítik meg a természetfölötti valóságot. A gyakorlatban ez annyit jelent, hogy ha mint szociális apostolok teljes önzetlenséggel elmegyünk oda, ahol nyomorúság van, azokhoz, akik reászorulnak embertársaikra, és ott teljesítjük kötelességünket, amennyire csak tőlünk telik, akkor ezek az emberek, az élet kitaszítottjai önkéntelenül is gondolkodni kezdenek, önzetlenségünk és önfeláldozásunk láttára ráébrednek minden szociális cselekedet eredőjére, ami nem egyéb, mint Krisztus és a Belőle áradó szeretet szelleme. A tapasztalat bizonyítja, hogy éppen a szociális kötelességet teljesítő apostolon keresztül közelednek Krisztushoz, ezen

a részvételtjes szeretet fényességében ragyogó emberarcon keresztül ismerik meg a Krisztus-arcot és az emberi jóságon keresztül ébrednek az isteni jóság és irgalom tudatára. Itt valóban nem szavakról, hanem cselekedetekről van szó, amelyek ha tényleg önzetlenek, odavezetnek, ahová el kell vezetniük: a Krisztusba vetett hit termékeny forrásához. Hogy ez mennyire igaz, azt Farkas Edith élete és szociális munkássága bizonyítja. Bizonyítja továbbá a Szociális Missziótársulat által kifejtett széleskörű tevékenység, és bizonyítják a mindentudó Istenen kívül azok, akiknek bepillantásuk van a missziós apostolok életébe és munkásságába.

Nem szorul bővebb magyarázatra, hogy a megváltásból fakadó szereteten alapuló szociális öntudatban és tevékenységben az isteni Lélek tüze izzik.

A szociális munkásság és szellem indítóoka és forrása, a megváltás szeretetéből fakad. Az Atyában a szeretet, vagyis az isteni Lélek mozdult meg, amikor a bukott emberiség nyomorúságának, elhagyatottságának és reménytelenségének láttára öröktől fogva elhatározta a megváltást. A Fiúban szintén szeretet, az isteni Lélek tüze izzott, amikor a tervet öröktől fogva elfogadta, és késznek nyilatkozott Istenségét egészen az emberi természet nivójáig megalázni, emberré lenni, és a bűnös emberi teremtményt megváltani. A Fiúban a Szentlélek működött, amikor megtestesülése alapján keresztülvitte az öröktől fogva elhatározott tervet, végigélte 33 éves életét, az utolsó három esztendőben befejezte a kinyilatkoztatást, a Golgota magaslatán véghezvitte a keresztdozatot, és feltámadása után biztosította életének misztikus folytatását a földön, vagyis megalapította az Egyházat. A Fiú misztikus Testében, az Anyaszentegyházban szintén az isteni Lélek működik évezredekken keresztül, és folytatja azt, amit a megváltás pillanatában megkezdett, vagyis az Evangélium szellemének megvalósítását és az emberi nem megszentelését. Az isteni Lélek izzik az Anyaszentegyház nagyon is szociális természetű apostoli életében, és az isteni Lélek működik, valahányszor a misztikus Krisztus-test tagjai törekednek teljesíteni egymás között a megváltásból fakadó szociális kötelességet.

Farkas Edithnek, az Alapító Főnöknőnek és az általa életre hívott Szociális Missziótársulatnak igazuk volt, amikor e meglátás alapján és lelkükben a Szentlélek tüzével elindították Magyarországon az apostoli nőmozgalmat. Jól tudjuk, mily akadályokkal kellett megküzdenniük, és éppen olyan jól tudjuk, hogy erre sohasem lettek volna képesek, ha szociális munkásságukban nem támaszkodnak az isteni Lélek erejére. – Farkas Edithet az idő igazolta. A jövő is igazolni fogja, ha elgondolását elfogadjuk, és életművét lelkiismeretesen fenntartjuk, odaadással kiépítjük. És minél tökéletesebben végezzük munkánkat, annál jobban kidomborodik majd a reális összefüggés az isteni Lélek köztünk járása és a szociális munka között.

A szociális munka és a lelkek megszentelése

Az üdvösség ökonómiájában a megváltás az alap; a megszentelés pedig a beteljesülés, a végcél. Tudjuk, hogy a Szentlélek ebben is döntő szerepet játszik. Részletekre itt nem térhetünk ki, és feltételezzük, hogy az olvasó e kérdésben kiismeri magát. Csak arra világítunk rá, hogy az emberi nem megszentelése és a szociális munka között is szoros és valós kapcsolat van. Világosan látjuk ezt, mihelyt arra gondolunk, hogy az isteni Lélek, mint már említettük, az emberi nem megszentelésének művébe is belevonatkoztatja az emberi tevékenységet, más szóval, kellő adottságokkal megáldott munkatársakat keres, akik együttműködnek vele, és előmozdítják szent céljait. Ha megfontoljuk, hogy a Szentlélek kikhez küldi munkatársait, továbbá, hogy kik azok, akiket küld, belátjuk, hogy a részvétel az emberi nem megszentelésében magas fokú és rendkívül értékes szociális munka.

Kezdjük azokkal, akikhez az isteni Lélek elküldi munkatársait. Tudnunk kell, hogy a gondjainkra bízottakban az isteni Lélek működik, Ő építi fel bennük Isten országát. Ezzel szemben önkéntelenül felmerül a következő kérdés: ahhoz, hogy valakiben a krisztusi gondolat kialakuljon, nem kell-e biztos életalap és méltó életnívó? Tudjuk-e, hogy ritkán van jogunk

azokat elítélni, akik esetleg távol állnak a krisztusi gondolat megvalósításától? Észrevettük-e, hogy legtöbbször hiányzik a szükséges megalapozás, a megfelelő keret, más szóval a lehetőség ahhoz, hogy tökéletesen megvalósítsák Isten szándékát, és kialakítsák magukban Krisztus országát? Nem kívánunk-e magunkban lehetetlent például akkor, amikor megköveteljük egy olyan munkanélkülitől, akit az élet alaposan sarokba szorított, hogy teljes önátadással ápolja lelkében a krisztusi gondolatot, mikor tele van megélhetési gonddal, és elsősorban azzal kell törődnie, hogy helyet szorítson magának az élet asztalánál? Elmehetünk-e ezekhez az emberekhez, hogy meghirdessük nekik a krisztusi világnézet ragyogó dicsőségét? Tudjuk-e, hogy ezekből az emberekből mind élet-, mind lélektanilag hiányzik a kellő diszpozíció ahhoz, hogy meghallgassanak? Nem kell-e előbb megteremteni az alapot, amelyre tényleg fel lehet építeni az életet? Nem kell-e előbb arról gondoskodni, hogy a társadalmi helyzete tisztázódjék, vagyis helyet szorítson magának ott, ahol a legnagyobb a tolongás: az élet asztalánál; és ott biztosítsa mind a maga, mind övéi számára a mindennapi kenyeret? Majd ha élete kevésbé ingó alapokon nyugszik, és lelkének kavargó örvényébe szociális munkánkkal beledobtuk azt a kötelet, amelybe a szerencsétlen bele tud kapaszkodni, hogy ismét magasba jusson és elérje az emberhez méltó élet színvonalát, egyszóval, ha hathatósan segítünk rajta, akkor nyugodtan előjöhethetünk a krisztusi gondolattal, és feltárhatjuk a krisztusi világnézet szépségeit. E megújult életkörülmények között minden bizonnyal fogantatja lesz apostoli szavunknak, és nem hiába fogunk munkálkodni Isten országa kialakulásán e súlyosan megpróbált lelkekben.

Farkas Edith erre gondolt, amikor szívében a Szentlélek tüzével elindult apostoli és szociális útjára, megszervezte mozgalmát, és hozzáfogott a bonyolult szociális kérdés megoldásához. Nem sokat beszélt, hanem cselekedve hirdette, hogy előbb kenyeret kell adni az éheseknek, fel kell öltöztetni a lerongyolódottakat, biztos tető alá kell hozni az életet, más szóval: helyet kell találni a társadalomban a kitaszítottaknak, a kisiklottaknak és a szerencsétleneknek, mert csak a kellő megalapozás után láthatunk biztosan hozzá az Evangélium hirdetéséhez és Isten országa felépítéséhez.

Farkas Edith azokat sem tévesztette szem elől, akiket az isteni Lélek munkatársként küld ki a világba. Szemmel tartotta e nemes lelkeket, akik az isteni Lélek sugallatát követve a szociális feladat megoldására vállalkoznak. Az Elhunyt saját tapasztalatból tudta, milyen nagy fába vágják fejszájüket azok, akik erre a munkatérre lépnek. Fel tudta mérni, mennyi benső erő, mily intenzív lelki gazdagság kell e küldetéshez. Tűz, magasan fellángoló, vihart álló tűz kell ehhez, különben hamar megtántorodik a küldött, az első héten elveszti munkakedvét, és soha többé nem gondol arra, hogy ezen a nehéz terepen is lehet eredményt elérni. Farkas Edith mindezzel tisztában volt, és azt is tudta, hová küldje munkatársait, amikor arról volt szó, hogy lángra lobbantsa lelkükben a szociális szeretet tüzét. Ez nem volt könnyű dolog, mert Farkas Edith köré olyanok csoportosultak, akik végigküzdötték ezt a viszontagság teljes magyar életet, s akik végigvergődtek az utolsó negyedszázad minden nyomorúságán. Honnan vegyék ezek az emberek – akiknek a lába alatt a földindulás következtében alaposan megingott a talaj, akiket a magyar tragédia következtében szintén magával ragadott a társadalmi eltolódások forrataga, és akikben mindennek a következtében alig pislákolat már a nemes idealizmus tüze – honnan vegyék a nagy küldetéshez, a társadalmi feladatok megoldásához, a magyar nyomorúság enyhítéséhez a szükséges erőt? Farkas Edith zsarátnokot dobott a lelkekbe: a Szentlélek kultusza által beleoltotta őket az isteni Lélek járásába. Odavezette őket a szent és kiapadhatatlan tűz forrásához, és a Szentlélek szolgálatával megalapozta bennük az életszentséget és az apostoli szellemet. Az Alapító Főnöknő meg volt győződve róla, hogy a szociális munkához szentek kellenek, Ő, aki kimagasló történelmi tudással rendelkezett, éppen a történelemből tudta, hányszor próbálták meg profán elemek a szociális kérdés megoldását anélkül, hogy siker koronázta volna törekvésüket. Azt is tudta, hogy az eredmény miért maradt el: mert hiányzott a gyújtó, mindent lángra lobbantó tűz. Csak humanizmussal nem lehet e kérdést megoldani; ehhez több kell: az életszentség tüzeiben kialakult önzetlen önfeláldozás. Ez

volt meg a szentekben, és ezért sikerült minden szociális kezdeményezésük. Farkas Edith tőlük tanult, és ebbeli tapasztalatai szerint nevelte követőit. Borromei Szent Károly, Milánó nagy érseke, Vianney Szent János, az arsi plébános és a többi példájának megfelelően megteremtette az alapot: kenyeret adott és utána meghirdette az Evangéliumot, vagyis felépítette a lelkekben Isten országát. Ehhez a munkához életszentség kellett, és ahhoz, hogy ez a mozgalom minden tagjában kialakuljon, a Szentlélek tüze volt szükség. Ezért ápolta az Alapító Főnöknő oly lelkiismeretes odaadással az isteni Lélek kultuszát, azért emelt Neki ragyogóan fényes hajlékot, épített Neki templomot a Szociális Missziótársulat Központi Székházában, ezért vezette be a Szentlélek-napokat, és ezért törekedett mindenkit, aki hatáskörébe került, az isteni Lélek kegyelmi világába bevezetni.

A Szentlélek bennünk lakozása

A végcél: az emberi nem megszentelését és üdvösségét az isteni Lélek a megváltás alapján folytonos munkássága, szünet nélküli tevékenysége által valósítja meg. Aki az isteni Lélek tevékenységét szemléli, hamarosan meggyőződik a Szentlélek kultusza és a szociális munkásság közötti kapcsolatáról. Ez olyan erős és szoros, hogy a Szentlélek kultuszát lehetetlen szociális kötelességünk teljesítése nélkül ápolni.

Farkas Edith, mint már említettük, korán felfedezte ezt a kapcsolatot, és ráépítette életét. Feljegyzéseiből tudjuk, hogy élethalakításában és szociális munkásságában az isteni Lélek működésére volt tekintettel, és ebben a következő szempontok vezették: Élethalakításában a Szentlélek bennünk lakozásából indult ki. Jogosan. Mert az isteni Lélekről tudjuk, hogy a keresztség szentségében szállt le reánk első ízben: lakást vett bennünk, és megkezdte működését. A bérálás szentségében véglegesen magáévá és ezáltal alkalmassá tett arra, hogy Krisztus misztikus testének eleven tagjai legyünk, isteni Mesterünket kövessük, zászlaja alatt küzdjünk és üdvözlünk.

A bennünk lakozó isteni Lélek tevékenysége által tüzet gyújt bennünk. Tudjuk, hogy ez a tűz a szeretet beteljesülése, azon szereteté, melynek tárgya elsősorban Isten és utána nemes teremtménye: az ember. A Szentlélek a bennünk gyújtott tűzzel képesít arra, hogy megértsük és megvalósítsuk az Evangélium szellemét, és a krisztusi kötelesség alapvető parancsolata: a szeretet kettős törvénye szerint éljünk. A Krisztus szentséges vére árán megváltott ember kötelessége főleg abban áll, hogy együttműködjék a benne tevékenykedő isteni Lélekkel, vagyis befogadja a Szentlélek tüzeit, szítsa, ápolja, őrizze azt, hogy teljes legyen benne az Isten- és az emberszeretet. Mondanunk sem kell, hogy ebből az együttműködésből az isteni kegyelemmel alakul ki az előző fejezetben említett lelki kultúra és felkészültség, ami nélkül lehetetlen szociális munkára gondolni és társadalmi küldetésben járni.

Farkas Edith a lelkiélet feladatait ebből a szempontból vette. A fősúlyt mindig arra fektette, hogy hűségesen együttműködjék a Szentlélekkel és ápolja tüzeit. Ezáltal mélységes lelki gazdagságra tett szert; így keletkezett a túlaradó többlet, melyből munkatársai folyton meríthettek.

Az isteni Lélek szünet nélküli munkássága, bennünk lakozása és járása a világban mindenütt megalapozza a szociális munkát, és közelebb hoz az égetően sürgős társadalmi kérdések megoldásához. Farkas Edithnek köszönhetjük, hogy Magyarországon e felfogást széles körök magukévá tették, és az ő érdeme, hogy a hazánkban végzett társadalmi és embermentő munka, amit ő helyezett a Szentlélek kultuszának sziklaszilárd alapjára, tényleges eredménnyel jár.

Miután a kapcsolat az isteni Lélek kultusza és a szociális küldetés között ily szoros, természetes, hogy e valóságtól és meglátástól vezetve és Farkas Edith példáját követve mi is levonjuk a gyakorlati következtetést, eltelünk a Szentlélek Úristen világosságával, és hűségesen együttműködünk Vele.

A Szentlélek tüztől megtermékenyítve megyünk ki az életbe, hogy a krisztusi gondolat és a lelkiismeret követelményének megfelelően teljesítsük szociális küldetésünket. Be akarjuk bizonyítani Krisztusnak, hogy nem egészen vagyunk méltatlanok az isteni Lélek, a szeretet Istene bennünk lakozására. Magát a Szentlelket pedig arra kérjük, hogy alakítsa ki bennünk – miként Farkas Edithben is megtette – azt a tüzes lelkiséget, ami nélkül nem érdemes élni, és nem lehet szociális küldetést vállalni.

II. A liturgikus szellem

Az Alapító Főnöknő, Farkas Edith, nagyszerű megoldást talált arra, hogy az általa elindított mozgalomban elmélyítse a Szentlélek szellemét, felvirágoztassa tiszteletét, megtermékenyítse és sikerre vigye a szociális munkát. Közös nevezőre hozta a Szentlélek kultuszát a szociális küldetéssel, és remek keretbe fogta a kettőt. A keret – mint tudjuk – a liturgikus gondolat és kultúra.

Voltak – és pedig nem kevesen – akik fejcsóválva fogadták a kezdeményezést. Ezen nem is csodálkozunk, mert akkor, amikor a Szociális Missziótársulat Alapító Főnöknője kívánságára megindította a liturgikus mozgalmat, Magyarországon – a szaktekintélyektől természetesen eltekintve – nagyon kevés embernek volt fogalma a liturgia lényegéről és a benne rejlő kimeríthetetlen forrásokról. Akik idegenkedtek a mozgalomtól és fölöslegesnek tartották a Szociális Missziótársulat kezdeményezését, tökéletesen félreértették Farkas Edith gondolatát. A liturgikus mozgalmat olyfajta újításnak vették, amiből sok baj keletkezhetik. Az Alapító Főnöknő azonban nagyon jól tudta, hogy mit akar. Nemes szokása szerint mindenkit türelmesen meghallgatott, és amellet járta a maga útját. Jól tette! Az idő igazolta őt és az azóta bekövetkezett események bebizonyították, hogy mily nagyszerű és messzelátó gondolat volt a liturgikus mozgalmat elindítani, és a magyar katolicizmus azóta már bekövetkezett reneszánszát előkészíteni.

A liturgikus mozgalom megszervezésének gondolatát Farkas Edith szintén az isteni Lélek kultuszának forrásából merítette. Ebben sem találunk rendkívülit, mert a kapcsolat a kettő: az isteni Lélek kultusza és a liturgikus kultúra között nagyon is kézenfekvő. Annyira, hogy a Szentlélek kultuszát – beleértve a szociális gondolat megvalósítását is – alig lehet elképzelni liturgikus szellem, kultúra és életalakítás nélkül. A Szociális Missziótársulat belső életének felvirágzása és munkakörének rendkívül gyors növekedése bizonyítja, mennyire igaza volt az Alapító Főnöknőnek, amikor ezt a megoldást választotta és a liturgikus gondolatra fektette életművét.

Farkas Edithnek szentelt megemlékezésünk hiányos volna az általa elindított liturgikus mozgalom beható szemlélete nélkül. Jelen fejezetünk ezt a célt szolgálja. Tárgyát a Szentlélek kultusza és a liturgikus kultúra közötti összefüggés képezi.

Szentlélek-kultusz és liturgia

Farkas Edith magatartásával szemben felmerül a kérdés: hogyan egyeztethető össze a liturgikus mozgalom az isteni Lélek kultuszával? Tudjuk ugyanis, hogy a liturgia egész embert kíván meg, s teljesen betölti az életet. Mert ahhoz, hogy a liturgikus gondolatot tényleg ápoljuk és liturgikus életalakításra szert tegyünk, teljes önátadás szükséges. Ebből egyesek tévesen azt a következtetést vonják le, hogy vagy el kell hanyagolni a Szentlélek kultuszát, vagy csak felületesen lehet foglalkozni a liturgikus gondolattal. De a kettőt összeegyeztetni lehetetlen. A szóban forgó felfogás téves. És hogy mennyire téves, azt a következőkben világítjuk meg: Az említett összefüggés lényegében a liturgia természetében gyökerezik, hogy a kettő: a liturgikus kultúra nem egyéb, mint az Isten életének megnyilvánulása a földön. (Itt természetesen csak szakrális megnyilvánulásról van szó.) A liturgia ugyanis feltárja és közvetíti az egyházi év keretén belül Jézus Krisztus életét, és lehetővé teszi, hogy belefejlődjünk ebbe az életbe, merítsünk belőle, és sziklaszilárd alapjára fektessük életalakításunkat. Ezáltal Krisztus élete valósul meg bennünk – és ami szintén fontos – emberi életünk Krisztus élete végtelenségébe árad bele, mint beteljesülésbe. A liturgia, a szakrális cselekmények összessége tehát nem egyéb, mint Jézus Krisztus életének megnyilvánulása itt a földön, és a mi bekapcsolódásunk ebbe az életbe. A mondottakból világosan következik, hogy a kettő, a liturgikus kultúra és a

Szentlélek kultusza szorosan összetartoznak. Az, akiben egy kis liturgikus hozzáértés és finom érzék van, a szakrális cselekményben megérzi az isteni Lélek jelenlétét, és ennek alapján könnyen megérti a Szentlélek szerepét a liturgiában. Gyönyörű példa erre a szentmise szakrális cselekményének csúcspontja: az átlényegülés. Aki ezen ünnepélyes pillanatban a funkciót végző pap kezében nyugvó átlényegült Szent ostyára néz, az imádja Isten Egyszülöttje szakrális jelenlétét benne, s önkéntelenül arra gondol, hogy a hófehér kenyér a pap konszekráció szavai folytán pár pillanat alatt Krisztus szent Testévé változott át. Ebben a gondolatban már találkozunk a Szentlélekkel. Érti ugyanis, hogy a kenyér és a bor azért lényegült át Krisztus szent Testévé és Vérévé, mert az isteni Megváltót maga a megszentelésünket akaró isteni Szeretet, vagyis a Szentlélek készítette a tökéletes önátadás e kifogyhatatlan csodájára. Ugyancsak a Szentlélekkel találkozunk a keresztyén ember, valahányszor a szentmiseáldozaton kívül megpillantja az átlényegült Kenyeret és forró imádással hódol Neki. A Szentlélekkel találkozunk, mert tudja, hogy Krisztust a Tőle elvonatkozhatatlan harmadik isteni Személy, a Pneuma, a Lélek készítette eucharisztikus jelenléte csodájára. Krisztus azért van jelen, mert szeret minket, és ez a szeretet maga az isteni Lélek. Szeretéből él közöttünk, hogy támpontunk, életalapunk, erősségünk és vigaszunk legyen. Az Eucharisziából felénk és belénk áradó kegyelem színes változatosságát és kifogyhatatlan sokaságát az isteni Szeretet, vagyis a Szentlélek sugalmazza. Lehetetlen tehát az Eucharisztia előtt letérdelni anélkül, hogy az ott jelenlévő és az eucharisztikus szent Szívében izzó Szentlélekkel ne találkoznánk.

Az említett kapcsolat az eddig mondottakból már világosan kitűnik. De vegyünk egy másik példát: Ez a keresztség szentsége. Az, akinek megmagyarázzuk, hogy a keresztség szentsége által, mint szőlővessző, beleoltattunk Krisztusba, a szőlőtőbe, húséget esküdtünk Neki, és követésére köteleztük magunkat, megérti, hogy ezzel már magunkba fogadtuk a reánk szállott isteni Lelket, és hajlékává váltunk. Azzal is tisztában van, hogy ezzel megkezdődött bennünk a harmadik isteni Személy csodálatos tevékenysége, melynek gyümölcse Krisztus húséges követése és a végső üdvözülés. Itt is csak annyit mondhatunk, hogy az, aki foglalkozik a keresztség liturgiájával, benne is megtalálja az isteni Lelket.

Még egy példát vehetünk. Ez az utolsó kenet szentsége. Az isteni Lelket benne is megtaláljuk. Az örökkévalóságba induló lelket ugyanis maga az isteni Lélek készíti elő, hogy méltó módon fogadja – e földön utoljára – Krisztust, kellőképpen felvértezve lépje át a túlvilág határát, és méltóképpen beilleszkedjék az örökkévalóság ragyogó világosságába. Az, aki sokat foglalkozott betegekkel, tapasztalhatta, hogy a halálos ágyon nem mindig könnyű előkészülni arra, ami jön, ti. Krisztus látogatására, és a reá következő átmenetre. Az utolsó töredelmes gyónáshoz és az útravalónak vett szentáldozáshoz kellő belső felkészültség is kell, vagyis őszinte és mélységes belátás. Fontoljuk meg, hogy az utolsó döntő belátásról van szó! A belőle fakadó töredelmes, őszinte és tökéletes bánatról! Annak, aki utolsó útjára készül, ezzel kell Krisztust fogadnia. Semmi esetre sem szabad arra gondolni, hogy az utolsókenet szentsége szakrális erejénél fogva mindent eltöröl. Ez igaz. De csak a végső szükség esetén. Azonban belső adottság kell hozzá, mert az utolsókenet szentsége mindig, még a végső szükség esetén is feltételezi a jóakaratot, a belátást és a bánatot.

Ne higgyük, hogy a halálos ágyon oly könnyű az elmúlt életet lelkiismeretesen áttekinteni, mindent rendezni, és felkelteni a felszabadító gyónáshoz elengedhetetlenül szükséges töredelmes bánatot. Vegyük inkább figyelembe, hogy a beteg testben már sok minden nem működik úgy, mint azelőtt. Ez is komoly nehézségeket okoz. Számolnunk kell továbbá a környezettel: ügyetlenségével, kapkodásával, vagy esetleg liberális felfogásával, ami majdnem lehetetlenné teszi a beteg számára azt, amire legnagyobb szüksége van: az előkészületet, az összeszedettséget és a szentségek méltó felvételét. Az isteni Léleknek kell közbelépni, hogy a halálos ágyán fekvő beteg áthidalja a nehézségeket, és lelkiismeretesen felkészülve várja az átmenetet jelentő utolsó pillanatot. Krisztus szava itt is beteljesedik: elküldi a Szentlelket, hogy

a haldoklóban befejezze hosszú életművét, lelkében elvégezze az utolsó simításokat, és utoljára felszítsa benne a szeretet tüzét.

Nem kell tehát messze mennünk, ha a kapcsolatot a liturgia és a Szentlélek kultusza között meg akarjuk találni. Elég odaállni a beteg halálos ágyához, és akkor már nemcsak tudjuk, de érezzük is, hogy ott is a Szentlélek működik, és teszi fel befejezett alkotására a koronát.

Az említett szoros kapcsolatra vonatkozólag elég Krisztus szavaira gondolni, Aki ismételten megmondotta apostolainak, ha egyet-mást nem értettek meg, hogy várjanak a Szentlélekre, Akit elküld hozzájuk, és Aki majd megtanítja őket mindenre. Legyünk meggyőződve, hogy e gyönyörű ígélet nemcsak az apostolokra vonatkozik. Vonatkozik ez minden egyes esetre, amikor szükség van az isteni Lélekre. Jelenléte csodálatos valóságát természetesen a liturgia tárja fel a szakrális cselekmények keretén belül. Úgyszintén a liturgia nevel a Szentlélek tüze jelentőségének megismerésére és kellő értékelésére. Az, aki elmerül a liturgia szépségének és értékeinek végtelenségében, valóban megismerkedik az isteni Lélekkel, odatalál Hozzá, és belekapcsolódik járásába.

Szoros összefüggések

A Szentlélek kultusza és a liturgia szellemének ápolása közötti összefüggést – mindent összegezve – a következőkben kell látnunk:

Először abban, hogy a Pneuma, az isteni Lélek benne izzik Krisztus lelkében és szívében. A különböző szakrális cselekmények Krisztust hozzák közel hozzánk és Ővele egyesítenek. Az, aki a szakrális cselekmény közvetítette szentségekben belekapcsolódik Krisztus életébe és merít az örök élet forrásából, az isteni Lélek közelébe jut, Vele találkozik, és tüzes adományában részesül. Az összefüggést továbbá abban kell keresnünk, hogy az isteni Lélek benne izzik a Megváltó élete földi folytatásában, vagyis a misztikus Krisztus-testben, az Egyházban. Az Üdvözítő ígérete szerint velünk van – éppúgy, mint maga a Megváltó – a világ végéig. A történelem bizonyítja, hogy tényleg velünk van, és közöttünk jár, hogy valóban benne izzik a misztikus Krisztus-testben, és irányítja az Egyház életét. Feltűnő módon tapasztaljuk ezt liturgikus vonatkozásban is. Legszebb bizonyítéka ennek az Egyház kifejlett tökéletes liturgikus érzéke. A szakrális cselekményt, vagyis a liturgia lényegét körülkeretező szertartást – legyen az miseszöveg, zene, ének, kézmozdulat, ruha stb. – két évezred alatt az Egyház alakította. A liturgikus keret tökéletessége, mélységes, szimbolikus tartalma és célszerűsége bizonyítja a jelenlevő Szentlélek sugallatát és irányító működését.

Ugyanerre a kapcsolatra utal az isteni Lélek jelenléte a misztikus Krisztus-test tagjaiban. Ez szintén tagadhatatlan. Elég azokra gondolni, akik éli a liturgiát, a szentségekből merítik alkotó, cselekvő erejüket, az ima szellemében nevelik lelküket, hogy meggyőződjünk róla, mennyire él bennük a Szentlélek, mily csodálatos módon világosítja fel őket a szakrális szövegek és cselekmények mély értelme felől, és mily hatalmas érzelmeket vált ki belőlük a szakrális élmények fennkölt pillanatában, amikor a szentségek által kegyelem árad lelkükbe, és amikor a liturgikus funkció ellenállhatatlan szimbolizmusa hat rájuk. Az isteni Lélek, Aki ilyen tüzetesen működik a misztikus Krisztus-test tagjaiban, elevenné teszi, élménnyé fokozza a liturgiát. A misztikus Krisztus-test tagjai, akik ápolják a liturgikus szellemet, lényegesen hozzájárulnak kiépítéséhez és tökéletesítéséhez. Ők fejlesztik mozgalmá a liturgiát, ők tartják fent a liturgikus intézményeket, ők játszanak közvetve vagy közvetlen döntő szerepet a liturgikus művészetben.

Farkas Edith éleslátására és mélységes vallásos kultúrájára vall, hogy elindította a liturgikus mozgalmat, és tántoríthatatlan szilárdsággal kitartott mellette addig, amíg mindenkit meg nem győzött az imént vázolt kapcsolatról.

Liturgikus szellem és szociális munka

Véleményünk szerint nem szorul bizonyítékra, hogy a liturgia a szociális munkásságot is lényegesen elmélyíti és tökéletesíti. Okát ennek abban kell látnunk, hogy a liturgia, mint élet, a szociális gondolat legtokéletesebb megvalósulása. A liturgia ugyanis nem magánügy. Ha valaki elmegy az Isten házába, ott letérdel, szentségimádást tart, vagy egy oltárkép előtt imádkozik, az még nem végez liturgikus funkciót. Ha odahaza ugyanezt teszi és a házi oltára előtt végzi imádságát, szintén nem. Viszont ha többen összejönnek, mint közösség, az Egyház szellemének megfelelően, és az általa adott előírások szerint végzik ájtatosságukat, ez már tágabb értelemben igenis liturgikus cselekmény akkor is, ha hiányzik belőle a szakrális funkció; és pedig azért, mert közösségről van szó. Ezen esetben már nem a magánember fohászkodik Istenhez, hanem a közösség, amely az Anyaszentegyház szándéka szerint és nevében fordul Krisztuson keresztül az Atyához. A liturgia közösségi lényegét éppen ez bizonyítja legjobban. Ugyancsak erre a tényre vezethető vissza, hogy a liturgia sohasem beszél egyes számban, hanem mindig többes számot használ.

A kapcsolat a liturgia és a szociális munkásság között ebben gyökeredzik. A liturgia közösségi természeténél fogva felébreszti bennünk a közösségtudatot és világosan rámutat arra is, hogy ez nemcsak az istentisztelet időtartamára terjed ki, nem szűnik meg akkor sem, amikor átléptük Isten háza küszöbét, hanem az egész életet magában foglalja. Arra is felhívja figyelmünket, hogy mint egyén bele vagyunk ékelve a közösségbe, és ezt semmiképpen sem tudjuk nélkülözni. Világosan utal az előző fejezetben említett kapcsolatokra, amelyek egymáshoz kötnek, és súlyos kötelességgel járnak. Mondanunk sem kell, hogy e kötelesség az, amit szociális küldetésnek nevezünk. Ismételjük, amit már többször hangoztattunk, hogy az Alapító Főnöknőnek igaza volt, mikor e gondolatot felvetette, és a Szociális Missziótársulat apostoli munkája által elterjesztette széles e hazában. Sok munkájába került, amíg sikerült a tömegekkel megértetni, hogy a liturgikus életet és a szociális munkát könnyen lehet közös nevezőre hozni. Sokan arra gondoltak, hogy a liturgikus élet és kultúra bizonyos visszavonultságot tételez fel, és azokra a nagy nyugat-európai apátságokra hivatkoztak, amelyeket, mint a liturgikus élet és mozgalom központját ismerünk. Utaltak ezen apátságok világtól elvonult életére. Ezzel azonban csak fél munkát végeztek. Arra elfelejtettek felelni, hogy miért vonatkoztat el a liturgia bizonyos mértékben a világtól, és arra sem gondoltak, hogy az említett apátságok tagjai a liturgia szellemének megfelelően csak részben folytatnak visszavonult életet. A valóság tudvalevőleg az, hogy a liturgia előbb eltávolít a világtól, hogy a kifinomult lelki kultúra fennsíkjára helyezzen, a szó szoros értelmében a világ fölé állítson, és kialakítsa a szociális munkához szükséges adottságot. Igenis: eltávolít a világtól, hogy a magányban átalakítson és tökéletesítsen. Miután ez megtörtént, és a liturgikus lelkiség megérett, visszaküld a világba, a közösségbe, hogy teljesítsük szent hivatásunkat, és elvégezzük a reánk bízott szociális munkát. Hogy ez mennyire igaz, azt éppen az idézett apátságok és a liturgikus mozgalom kimagasló apostoli esetei mutatják.

Liturgikus lelkiség

A keresztyénvitelre vonatkozólag is találunk megoldást Farkas Edith életében és munkájában. Az Alapító Főnöknő nem külsőségekre gondolt, amikor a liturgikus mozgalmat elindította. Ellenkezőleg. Mélységes belső kultúrát akart alakítani és a lelki értékekre, az egyed megszentelésére fektette a fősúlyt. A külső munkát is szükségesnek tartotta. Tudjuk, mily fontosságot tulajdonított a liturgikus előadásoknak, mily nagymértékben segítette elő az előkészítő propagandamunkát, s mily áldozatokat hozott, hogy kiadóvállalata megfelelő liturgikus munkákkal és sajtótermékekkel gazdagítsa a magyar könyvpiacot. Bőségesen gondoskodott erről is, de nem ezt tartotta a legfontosabbnak. Szemében mindez csak

másodrangú kérdés volt. Elsősorban arra törekedett, hogy a liturgikus kultúra Szentlélek-ihlette ápolásával a Szociális Missziótársulat tagjainak biztos életalapot és a kültagok nagy táborának megbízható életformát adjon.

A Szociális Missziótársulat beltágjainak, vagyis a kékfátyolos nővéreknek életformájára vonatkozólag egyelőre csak annyit mondunk, hogy egyike a mai kor szellemének legjobban megfelelő megoldásnak. A Missziótársulat nővéreinek elegendő alkalmuk van, hogy kialakítsák, elmélyítsék és tökéletesítsék magukban a Szentlélek kultúrából fakadó liturgikus szellemet és megszenteljék életüket. Elég alkalmuk van arra is, hogy a felgyülemlett lelki gazdagságot kiterjedd szociális munkásságuk révén azok javára értékesítsék, akik erre leginkább reászorultak. Gondoskodás történt arról is, hogy az egyensúly e két fontos feladat, a mélységes lelki kultúra és a szociális munkásság között soha meg ne inogjon. Az egyik nem tenghet túl a másik rovására. A missziónővér, miután huzamosan kint tartózkodott a szociális munkatéren, ismét visszatér szerzetesi élete magányába, hogy lelkileg megújuljon, és bensőleg megerősödjék. Így nincs kitéve annak, hogy egyoldalúvá válik, elhanyagolja lelkiségét s alkalmatlan lesz a szociális munkára. Viszont az sem fordulhat elő, hogy csak lelkiségének él és megfelelkezik szociális küldetéséről.

A kültagokat illetőleg pedig megállapítjuk, hogy az Alapító Főnöknő a Szociális Missziótársulat világi szervezetének is megbízható életalapot teremtett, mikor a tagokat a liturgikus szellem ápolására és elmélyítésére kötelezte. Láttuk, hogy nem kívánt lehetetlent. Ő maga is így élt, míg a világban volt, és tudta, mit kíván övétől. Joggal hangoztatta, hogy a liturgikus élet megvalósításához nem szükséges zárdába lépni. Ezt a világban is meg lehet tenni, ami egyébként a legszebb módja a világi élet megszentelésének. Farkas Edith nemcsak hangoztatta ezt az igazságot, hanem akarta is, hogy megvalósuljon. Minden erejével azon volt, hogy a liturgikus kultúra legyen a világi és családi élet megszentelésének forrása.

Az Alapító Főnöknő ezt a szellemet hagyta nekünk örökbe. Amiből következik, hogy a Szociális Missziótársulat apostoli munkájához és életprogramjához a liturgikus gondolat ápolása és elmélyítése is lényegesen hozzátartozik. Az, aki ezen túlteszi magát, távol áll a Szociális Missziótársulat lelkületétől és nem érti meg Farkas Edith szellemét.

* * *

Farkas Edith remekfaragású keretbe foglalta a Szociális Missziótársulat szellemiségét és működését, mikor felvetette a liturgikus gondolatot és elindította a liturgikus mozgalmat.

A liturgikus kultúra segítségével felébresztette az oly szükséges közösségtudatot, és megtanított szerinte élni. Más szóval: felébresztette a szociális felelősségérzetet, és megmutatta az embermentő, a közösség javát szolgáló és a magyar jövőt biztosító munkához vezető utat.

Hajoljunk meg ismét emléke előtt, és köszönjük meg neki, hogy a liturgia értékeivel gazdagította a magyar katolicizmust és haladjunk lankadatlan erővel tovább az általa mutatott úton.

III. A munkaterv

Évekkel ezelőtt szomorú balsejtelem szállta meg az Alapító Főnöknőt.

Egy napsugaras, madárdalos májusi délután arról beszélt, hogy sajnos, lassan ő is élete végéhez közeledik. E sorok írójával egyébként gyakran beszélt a halálról. Az elmúlást mindig katakombák szellemének és a liturgikus felfogásnak fényes világosságában szemlélte. Egyáltalán nem félt a haláltól, ellenkezőleg – emellett szintén e sorok írója tanúskodik, – sóvárogva vágyódott utána és végső felszabadulásnak vette.

Ha itt balsejtelemről beszélünk, akkor azt nem abban az értelemben tesszük, mintha Farkas Edith túlságosan ragaszkodott volna az élethez. Egyáltalán nem! Mert az Alapító Főnöknőt ezzel kapcsolatban nem saját személye foglalkoztatta. Egészen más nyugtalanította őt, olyasvalami, ami igen a szívéhez nőtt. Ez okozott neki gondot.

Mikor azon az emlékezetes délutánon megint a halálról beszélt, könnyfátyolos szemmel kérdezte: „Mi lesz az én alapításommal, életművemmel? Kire bízom a Társulatot? Ki fogja védelmezni nővéreimet, Krisztusban szeretett gyermekeimet?” És ezzel megmondotta, miért gondol fájdalommal a halálra.

A megnyugtató felelet nem maradt el: „Az isteni Gondviseléstől eltekintve” – válaszolt e sorok írója – „van még valaki, aki szeretett gyermekeit pártfogolni, gondozni fogja, még pedig az Ön szellemének megfelelően és úgy, ahogy azt Ön is akarja és kívánja. Ez a valaki a magyar társadalom, a magyar közönség.”

Farkas Edith tiszteletreméltó kora ellenére is fiatalos tűzben égő szemeiben csodálatos világosság gyulladt ki, amikor tovább kérdezte: „Hogy érti ezt?” – „Úgy” – hangzott a válasz – „hogy a magyar közönség, amint hallom és látom, megértette szándékát, tudja, mit akar, és folytatni fogja munkáját. Véleményem szerint ez a legjobb megsegítése, pártfogása a Missziótársulatnak és az általa irányított mozgalomnak.”

Farkas Edit hálás szívvel fogadta a választ. Később is beszélt végső órájáról, és a jövőbe vetett bizalmában annyira ment, hogy a Szociális Missziótársulatnak az ő halála után bekövetkezendő továbbfejlődéséről teljesen meg volt győződve.

Miért említjük ezt a párbeszédet?

Azért, mert e sorok írója annak idején feljogosítva érezte magát, és a magyar társadalom nevében ígéretet tett, hogy majd akkor, ha Farkas Edith már nem lesz, a katolikus magyarság a Szociális Missziótársulat és a nőmozgalom mellé áll, és lankadatlan kitartással, tüzes meggyőződéssel továbbfolytatja életművét.

Eljött az óra, hogy a szóból tett váljék, és beváltuk az ígéretet. Tudjuk, hogy ezt mily komolyan kell tennünk. Nem vagyunk érzelműek. Modern emberek, a tett és a cselekedet emberei vagyunk. Ha kijelentjük, hogy a Szociális Missziótársulat és az általa irányított mozgalom mellé állunk, akkor ezt csak felelősségteljes cselekedetet jelenthet.

A cselekedet mauzóleuma

A kérdés most már csak az, hogy miben áll ez a cselekedet, vagyis ígéretünk beváltása?

Mindenesetre nem abban – legalább is nem elsősorban – hogy emlékművet állítunk Farkas Edithnek és mauzóleumot emelünk sírja fölé.

Igen, emelünk neki mauzóleumot, de sokkal szebbet annál, amit kőből és márványból építenek. És ha ezt a mauzóleumot felépítettük, akkor joggal beszélhetünk arról, hogy emlékművet emeltünk Farkas Edithnek, még pedig olyat, ami méltó kifejezése elvitathatatlan lelki nagyságának. Ez a mauzóleum a cselekedet mauzóleuma lesz, a szociális misszió embert megváltó és a jobb magyar jövőt előkészítő munkája.

Legyen szabad e szerény keretek között röviden arra is kitérni, hogy hogyan gondoljuk ezt a mauzóleumot, milyen stílusban építjük, és hogyan hozzuk összhangba Farkas Edith egyéniségével és kiforrott gondolatával.

Farkas Edith szelleme

A szociális cselekedet mauzóleuma mindenekelőtt eleven kifejezése legyen Farkas Edith szellemének.

Beszélhetünk erről? Volt benne elegendő egyéni erő, eredeti elgondolás és individuális meglátás, hogy tudott maradandó szellemet alkotni? A tények bizonyítják, hogy igen. Miként Szent Benedek, Szent Domokos, Szent Ferenc és Szent Ignác a maga szellemét árasztotta alapításába, ezáltal egyénivé tette, és különválasztotta szervezetét a világtól és minden más közösségtől, azonképpen Farkas Edith is szellemet, a maga szellemét sugározta a Szociális Missziótársulatba, hogy mint jegyét és pecsétjét beléje vesse, és a mozgalom lelkiségét meghatározza.

Ezt a pecsétet feltétlen a modern szerzetesi életforma új típusának kell neveznünk, ami annyira új, a kor igényeinek megfelelő és egyedülálló, hogy belföldön és külföldön számos utánzásra talált. Hogy csak a külföldnél maradjunk, elég a boldogemlékű Seipel prelátus alapítására, a bécsi, nagy eredménnyel működő Caritas Socialisra gondolni. E nagy intézmény alapítói jártak Farkas Edithnél, és társaságukat tanácsai szerint szervezték meg.

A Farkas Edith szelleméből fakadó új típust a Szociális Missziótársulat beltágjai valósították meg.

Kik ezek?

A világi emberhez küldött, a világ külső formáihoz alkalmazkodó, komoly szerzeteséletet élő és a Szentlélek tüzetől serkentett szociális apostolok. Ezek a kékfátyolos missziónövérek.

A Farkas Edith alkotta és a szociális missziónövéren belteljesült új típus eme meghatározása rövid magyarázatra szorul.

A súlypont a szociális apostolságon, a társadalmi küldetésen van. A kékfátyolos missziónövér feladata, hogy a körülmények megkívánta, az égető társadalmi kérdések megoldását célzó szociális munkát teljes odaadással végezze, és ennek a szent célnak éljen. Lelkiélete erre van hangolva, és minden nemes törekvését ebben összpontosítja. Felesleges hangsúlyozni, hogy ezen életformára csakis különös adottsággal megajándékozott, mondjuk „szociális idegzetű” egyének vállalkozhatnak.

A mondottakból világosan következik, hogy a missziónövér szociális megbízatásának megfelelően világi embereknél jár küldetésben, a világhoz küldetett, hogy a romlástól megóvó só és a sötétségben kézen fogva irányító világosság legyen. Munkatere a világban van, missziója a világi emberhez köti; mi sem természetesebb tehát, minthogy a külső formákat, a ruházatot és a fellépést illetően a világ bevett szokásaihoz alkalmazkodik. Gyakran nagyon kényes megbízatásban jár el, sokszor közömbös vagy vallásellenes környezetben dolgozik, ezért egyszerű, nem feltűnő formaruhába öltözik, hogy lehetőség szerint azokhoz alkalmazkodjék, akikhez küldetett.

Kétségen kívül nehéz hivatásra vállalkozik, és nem ritkán jut olyan körülmények közé, hogy joggal félthetnék őt. A szociális hivatással járó veszélyek ellen azonban kellőképpen fel van vértézve, mert hármass fogadalma alapján komoly szerzeteséletet él, a Társulat szellemének megfelelően a Szentlélek forrásaiból meríti az apostoli tüzet, és külső munkája elvégzésével visszatér otthonába, hogy felújljon és a közös szerzetesi élet kegyelemteljes eszközeivel és a nagy szerzetespátriárka, Szent Benedek szelleméből merítve visszaszerezze és fokozza a szociális munkában felhasznált erejét.

A Szociális Missziótársulat kültágjai, a világban élő apostolai mindenben ehhez az új életformához alkalmazkodnak, kivéve a három fogadalmon alapuló szerzetesi életet. Ők a

missziónövérek úttörői. Egyengetik az utat, előkészítik a terepet és a körülményeknek megfelelően mindenben elősegítik a szociális munkát.

A szociális missziónövérek és a Társulathoz csatlakozott kültagok kölcsönösen kiegészítik egymást. A missziónövérek társadalmi munkája tökéletlen volna a kültagok közreműködése, a talajt előkészítő tevékenysége és példás áldozatkészsége nélkül. A kültagok viszont hamarosan irányt tévesztenének, és könnyen elvesznének a bonyolult szociális kérdések rengetegében, ha nem állnának mellettük a kékfátyolos nővérek, és nem támaszkodnának felelősségteljes és szakképzett irányításukra.

Farkas Edith kiválasztottságára vall, hogy megalakította az új típust, és ezáltal biztosította a magyar szociális munka jövőjét. Legszentebb kötelességünk, hogy munkáját folytassuk, alapítását felkaroljuk és szellemét ápoljuk.

Nagyon sok függ ettől. A történelemből tudjuk, mennyire nem könnyű dolog vallásos és szociális szervezetet alapítani. *Lényegesen nehezebb az alapítást fenntartani, életképesé tenni és folytonosítani.* Ugyancsak a történelemből tudjuk, hogy egyes századok csak úgy hemzsegték az alapításoktól. Az élet vihara ezen alakulatok túlnyomó részét irgalmatlanul elsöpörte. Okát ennek abban kell látnunk, hogy az alapítás nem volt eléggé erős és életképes. A Szociális Missziótársulat negyven esztendő fennállása és munkássága bebizonyította, hogy Farkas Edith alapításában mennyi az életerő. Ebbe a valóságba kell nekünk belekapcsolódnunk, és ezáltal az utókornak és az utánunk jövő nemzedéknek bebizonyítanunk, hogy méltók voltunk átvinni Farkas Edith jól megalapozott örökségét, és továbbdolgozni be nem fejezett munkáján. Ebből a belátásból indulunk ki, mikor komolyan elhatározzuk, hogy *odaadással ápoljuk az Alapító Főnöknő szellemét, és így megerősítve folytatjuk nemes munkáját.*

És most, amikor az Alapító Főnöknő anyai kezéből átvesszük az örökséget, sorra átvizsgáljuk szociális programunk kimagasló pontjait, hogy komolyan megfontoljuk az elvégzendő munkát, és kellőképpen felkészülve útnak induljunk a megvalósítás ragyogó célja felé.

A szellem megvalósulásának alapfeltételei

Farkas Edithnek a Szentlélek-kultuszt, a liturgikus gondolatot és a szociális munkát egyesítő szellemét a következő alapfeltételek betartásával akarjuk ápolni:

E szellemnek elsősorban meggyőződéssé kell megérnie bennünk, és pedig oly mértékben, hogy második természetünké váljék. Nem elégedhetünk meg a szellem ismeretével, nem szorítkozhatunk csak arra, hogy minden vonalon hangoztatjuk, hanem lelkiismeretesen megfontoljuk, mélyszántóan tanulmányozzuk, őszintén magunkévá tesszük, mert csak így érik meg bennünk a tüzes meggyőződés, ami idővel második természetünké lesz. Ebben is Farkas Edith nagyon szép, magánfeljegyzésében talált mondása vezéreljen: „*Mindenben fő a nemes magatartás!*” Az övé példás volt! A mienk is az lesz, ha a Szociális Missziótársulat és a mozgalom szellemét mélységes meggyőződésünké fokozzuk.

A meggyőződésből önként fakad a *második előfeltétel és ez a termékenység.* Vegyünk példát az Alapító Főnöknőtől, aki keveset beszélt, és az őt jellemző szellemet inkább tetterős cselekedetek, mint szavak által sugározta a lelkekbe. A fősúlyt a cselekedetekre, a tevékenységre fektessük, anélkül természetesen, hogy elhanyagolnók és háttérbe szorítanók az alapot: a természetfeletti világrendben és a Szentlélek tüzeiben gyökeredző katolikus lelkeséget.

A komoly időknek és a válságossá vált szociális helyzetnek megfelelően *agresszívnek*, vagyis *támadónak* kell lennünk a szellem érvényesítését illetőleg. Igaz ugyan, hogy az Alapító Főnöknő Szent Bernát mondását tette magáévá és a *Szociális Misszió társulatot* a „*békülékeny lelkek rendjének*” nevezte. Teljes joggal, mert mind a Társulatot, mind a nőmozgalmat ez a szellem élteti. De éppen ez teszi meg agresszívvá, amennyiben a világ megbékülése és az égetően sürgős társadalmi kérdés megoldása érdekében, fennkölt hivatásának teljes tudatában

megtartja kezében az iniciatívát, és az Alapító Főnöknőtől örökölt, Szentlélek-tüzesítette belső expanzív erejénél fogva diadalmasan tovább hódít, amíg meg nem nyerte a tömegeket, és a szociális problémák Krisztus-adta megoldásának kérdésében nem rendezett mindent.

Mindezt azzal egészítjük ki, hogy simulékonyan kitartóak vagyunk. A gyakorlatban ezt úgy értelmezzük, hogy elsősorban alkalmazkodunk az időkhöz, lépést tartunk a korral, és nem merevedünk meg a fejlődés kellős közepén. Farkas Edith is hasonlóképpen cselekedett, és tekintettel a változó körülményekre, mindig alkalmazkodott – a szociális program tág keretén belül – a különböző szükségletekhez, és teljes eredménnyel törekedett azoknak megfelelni. E ruganyos simulékonyság mellett következetesen hűek maradunk önmagunkhoz, vagyis az Alapító Főnöknőtől átvett szociális programhoz és életformához. A programon és életformán nem változtatunk semmit. Ebben állhatatosak maradunk, és csak annyiban alkalmazkodunk az idők folyásához, amennyiben teljes megértéssel viseltetünk a különböző újonnan keletkező szociális szükségletek iránt, és ezen az alapon építjük ki és tökéletesítjük szociális munkánkat.

Farkas Edith szellemének ápolásához és örökségének átvételéhez részünkről több nem kell. És ami mégis kell, az már nem tőlünk függ. Azt az isteni Lélektől kapjuk, Aki továbbra is közöttünk jár és bennünk működik.

Szentlélek-kultusz a gyakorlatban

Farkas Edith lelki örökségében a fő szerepet a Szentlélek kultusza játssza. Az Alapító Főnöknő lelkisége, a belőle kiáradó szellem és a kettő által meghatározott szociális munkásság a Szentlélek kultuszában gyökeredzik. A Szociális Missziótársulat munkaprogramjának megvalósításában szó sem lehet arról, hogy elkerüljük az isteni Lélek kultuszát vagy másodrangú szerepet tulajdonítsunk szolgálatának. Kötelességünk tehát, ezzel is behatóan foglalkozni és idevonatkozó programunkat – legalább is főbb vonásaiban – kidolgozni.

A Szentlélek kultuszát kettős szempontból vesszük: egyénileg és szociális vonatkozásban.

A kiindulópont természetesen ebben is saját egyéniségünk. Elsősorban arra törekszünk, hogy lelkivilágunkat, belső kultúránkat és vallásos élményünket a Szentlélek tökéletes szolgálatának megbízható talajára fektessük az Egyház szellemében. E munkában szeplőtelen Jegyeséről, *az Istenanyáról sem feledkezünk meg*, akit segítségért, pártfogásért, közbenjárásért kérünk, hogy annál nagyobb eredménnyel szolgáljunk a Léleknek, és annál tökéletesebben szenteljük meg életünket. Szentlélek szolgálatunkat úgy alakítjuk, hogy mindenkor és mindenben követjük sugallatait, továbbá, hogy Vele hűségesen együttműködünk mind egyéni életalakításunkban, mind szociális munkásságunk terén. Az egészet végül abban foglaljuk össze, hogy életünket az isteni Lélekben szentelve teljes erőnkől igyekszünk nagyobb dicsőségére válni.

Miután egyéni életünket a Szentlélek tűzével telítettük, másik feladatunknak is eleget teszünk, és a Szentlélek Isten szociális kultuszát is megvalósítjuk. Ezt azáltal tesszük, hogy tüzes apostolává válunk, és kultuszát minden eszközzel terjesztjük. Ezek az eszközök röviden vázolva a következők: elsősorban azon vagyunk, hogy az isteni *Lélek kultusza szociális munkaterünkön érvényesüljön*. Sohase lépünk szociális munkásságunk területére üres kézzel. Vigyük mindig magunkkal az isteni Lélek ajándékait. A gondjainkra bízottakhoz az isteni Lélek tűzével jöjünk, és nekik, miután megismertettük velük a Szentlelket, az isteni Lélek ajándékait közvetítsük. Csak így remélhetjük, hogy szociális munkánk alapos lesz és eredményhez vezet. Csak így teszünk eleget kötelességünknek és kapcsoljuk bele munkásságunkat a természetfeletti világrendbe, mert nemcsak kenyeret adunk és megteremtjük a szociális élet alapját, hanem a Szentlélek világosságát is közvetítjük azoknak, akik mint a társadalom mostohagyermekai leginkább reászorulnak a Szentlélek vigaszára. Ezen tevékenységünk mellett az értelmiség természetfeletti szükségleteiről sem feledkezünk meg, és arról is gondoskodunk, hogy kapcsolatot teremtsünk e tiszteletreméltó társadalmi osztály és a

Szentlélek között. Ezt főleg a már bevált Szentlélek-napok további kiépítésével érjük el. Tudjuk, hogy ez a kezdeményezés Farkas Edith dédelgetett gyermeke volt. Minden erejével hozzájárult a Szentlélek-napok sikeréhez, és a legnagyobb áldozattól sem riadt vissza, ha arról volt szó, hogy ezt biztosítsa. Gyermekek lelkiülettel készült ezekre a napokra, és ugyanolyan lelkiülettel tudott örövendezni a munkát koronázó sikernek, a Szociális Missziótársulat székházát megtöltő lelkes tömegnek. Mindennek leszűrődését a mozgalom sajtójában találjuk meg, ahol természetesen az első helyet a Szentlélek-kultusznak tartjuk fenn. A sajtóról később még szó lesz; itt csak annyit mondunk, hogy kiépítésének már a Szentlélek kultusza szempontjából is nagy fontosságot kell tulajdonítanunk.

A fő az, hogy a Szentlélek tüze ki ne aludjék a Szociális Missziótársulatban és a nőmozgalomban. Megígérjük tehát, ezzel Farkas Edith emlékének is tartozunk, hogy hűségesen ápoljuk a szent tüzet, és bőségesen sugározzuk melegét a fagyoskodó és megdermedt világba.

A liturgikus mozgalom

Farkas Edith lelkiségének másik kimagasló pontja az isteni Lélek kultuszából fakadó liturgikus kultúra. E kultúrát a gyakorlatban kettős szempontból vesszük. Az egyik az egyéni, ennek alapján beszélünk liturgikus életéről; a másik a szociális, a közösség szempontja, ami alatt liturgikus akciót értünk.

Mint egyének, mint a Szociális Missziótársulat beltágjai vagy kültágjai kötelesek vagyunk Farkas Edith-től az egyéni liturgikus élet örökségét átvinni és továbbfejleszteni. Tudjuk, hogy az Alapító Főnöknő mily nagy súlyt fektetett erre és mennyire törekedett életében, lelkiségében és vallásosságában érvényre juttatni a liturgikus gondolatot és kidomborítani a liturgikus kultúrát. Hogy ezt önmaga és alapítása számára lehetővé tegye és az egész vonalon előmozdítsa, *Szent Benedek szellemére alapította mind az egyének, mind a közösség lelkiéletét*, és megkívánta, hogy a beltágok közös élete a szociális küldetés keretén belül és ahhoz alkalmazkodva, tökéletesen megfeleljen a nagy Pátriárka irányításának. A Társulat belső életét szabályozó alkotmányban, a Konstitúcióban mindazt átvette a benedeki regulából, ami a Társulat célkitűzésének megfelel, és a szociális munkásság feladataival összeegyeztethető.

Tökéletesen Szent Benedek szelleme szerint cselekedett, amikor a liturgikus lelkiéletet a szakrális élményre, a szakrális imára és a szakrális életalakításra alapozta.

Elsősorban a szakrális élményt kívánta meg, amihez a lehetőséget is megadta. A mindennapi istentiszteletet liturgikus keretbe helyezte, és övéit arra serkentette, hogy beleilleszkedjenek, a liturgikus szövegek felhasználásával liturgikus módon éljék az istentiszteletet, és ezáltal tegyenek szert arra, amit szakrális élménynek nevezünk. Arra is törekedett, hogy a beltágok és kültágok kellőképpen felkészülve kapcsolódjanak bele a szakrális cselekménybe. E célból megismertette velük a liturgikus kultúra szépségeit, felvilágosította őket a liturgikus élet értékeiről, és nagyra nevelte bennük a liturgikus szellemet.

A liturgikus élményt Farkas Edith azzal alapozta meg és mélyítette el, hogy alapítását és mozgalmát a szakrális, liturgikus szellemben végzett ima fontosságára is figyelmeztette.

Tette ezt kettős értelemben: elsősorban azon volt, hogy a szóbeli imát is liturgikus szellemben végezzék, és amennyire csak lehetséges, a szakrális szövegeket használják. A szóbeli imádságban csak két forrást ismert: az egyik a szív, amely minden szöveghez kötöttség nélkül szabadon beszél Istennel; a másik pedig az Egyház lelkisége mélyéből fakadó szakrális szöveg, amelyet a misztikus Krisztus-test, az Egyház használ, és amelyben maga a Fej: a Megváltó is velünk imádkozik. Farkas Edith nagyon szerette és ajánlotta a szív mélyéből fakadó imát, a teljesen egyéni, szabad beszélgetést az Úrral. De még inkább szerette és ajánlotta a szakrális szövegekhez kötött imádságot, a liturgikus imaformát, mert tudta, hogy benne izzik a közösség tüze, a misztikus Krisztus-test kegyelembeli gazdagsága és a velük imádkozó Megváltó ereje. Még nagyobb súlyt fektetett a Megboldogult a liturgikus szellemben végzett

elmélkedő imára. Azt akarta, hogy naponta mindenki liturgikus elmélkedést végezzen lehetőleg a miseszöveg alapján, és ezenképpen felkészülve tökéletesen belekapcsolódják a szentmise szakrális cselekményébe. E gondolatot azzal is előmozdította, hogy a magyar könyvpiacot súlyos anyagi áldozatok árán ötkötetes, liturgikus szellemben tartott elmélkedéssorozattal gazdagította. Úttörő munkát végzett, mert amikor az „Orabo Spiritu” című munka megjelent, a magyar katolikus irodalomban még nem szerepelt liturgikus elmélkedési könyv.

A szakrális élmény és a szakrális ima, Farkas Edith nagyon is helyes elgondolása szerint, a szakrális életalakításban, a liturgikus életművészetben csendül ki. Az Alapító Főnöknő azt akarta, hogy a liturgikus mozgalom tagjai és apostolai a liturgikus gondolatot életükben valósítsák meg, és eleven megtestesülése legyenek a liturgikus kultúrának. Ő maga járt elől jó példával, és mutatta meg, hogyan fest a szakrális élményre és imádságra alapozott liturgikus élet a szürke mindennap gyakorlatában. Mindenütt, ahol Farkas Edith megjelent, vagy ahova szava és példája eljutott, termékeny és gazdag liturgikus élet fakadt.

Farkas Edith nemcsak az egyéneken ápolta a liturgikus gondolatot, és segítette elő a liturgikus kultúrát. Liturgikus akciót is szervezett és széles alapokra fektetett mozgalmat indított. Örökségként ezt is átvettük tőle, és miután már reá világítottunk a kezdeményezés fontosságára és kapcsolatára a Szentlélek-kultusszal, meg van a kellő alap, hogy kidolgozzuk a mozgalom kibővítését szolgáló programpontokat.

A liturgikus akció keretében első helyen az Alapító Főnöknő sokat dédelgetett kedvence, a liturgikus kiadóvállalat, az ún. „Liturgia-Misszióbolt” áll. Az előbbi, az utóbbiból fejlődött ki. Farkas Edith munkatársai és meghittjei még visszaemlékeznek a Krisztina körüti „Misszióbolt” megnyitására. Arra is emlékeznek, hogy az Alapító Főnöknő ekkor mennyi kritikának volt a célpontja. A kezdeményezés nagy port vert fel és sok ellentmondásban részesült. Egyesek még a névbe is belebotlottak. Hogyan lehet – kérdezték – hogy egy úrinő, aki még hozzá szerzetesületet alapított, ilyesmivel foglalkozik és boltot nyit? A túlnyomó többség azonban megértette, hogy itt nem haszonlesésről és hasonló dolgokról van szó, hanem a liturgikus gondolat megalapozásáról és terjesztéséről. Az Alapító Főnöknő nagyon jó eszközt választott. Finom ízlésű, jól megrostált és túlnyomó részben a nagy nyugati liturgikus központokból származó kifogástalan kegytárgyai csakhamar általános közkedveltségnek örvendtek, és mint a liturgikus gondolat plasztikus kifejezése és művészi formába öntött megvalósulása, mindenüvé eljutottak. A találékony kezdeményező nem elégedett meg a kegytárgyakkal. Belátta, hogy a liturgikus gondolatot a sajtó útján is kell terjeszteni. Nagy anyagi áldozatok árán megalapította kiadóvállalatát, és saját kiadású liturgikus könyvekkel gazdagította a magyar irodalmat. Ezek ma már közismertek és mindenütt el vannak terjedve. Az örökség ezen fontos részét is átvesszük tőle, és ezzel kapcsolatban programunkba a liturgikus propagandaközpontot (beleértve az egyházművészeti alapokon mozgó liturgikus miseruha készítő üzemet és szövődét is) föl vesszük, ami a szó gyakorlati értelmében annyit tesz, hogy felkaroljuk a vállalatot, belekapcsolódunk propagandamunkájába, és terjesztjük kiadványait. Úgy kell dolgoznunk, hogy a liturgikus könyvek kikerüljenek az életbe, és eljussanak az ország minden részébe. Munkánkat úgy állítjuk be, hogy e kiadványokat mindenki megismerje, forgassa, és a nagyközönség beleélje magát tartalmukba. Így terjesztjük a liturgikus gondolatot, és gazdagítjuk liturgikus értékekkel a magyar életet.

A liturgikus mozgalom tökéletes kiépítéséhez a sajtón kívül még az élőszóval végzett propaganda is szükséges. Ebben a vonatkozásban is Farkas Edith bevált gyakorlata szerint cselekszünk, amennyiben a fővárosban és vidéken, egyszóval az országban mindenütt gondoskodunk megfelelő liturgikus kurzusok, felvilágosító előadások megszervezéséről és elindításáról. Abból a szempontból indulunk ki, hogy a liturgiáról sohasem lehet eleget beszélni; mindig akad új és újabb mondanivaló. Azt is tekintetbe vesszük, hogy a magyar katolikus tömegek liturgikus képzettsége még nem üti meg a mértéket, és nagyon sok tennivalónk marad még, amíg arról beszélhetünk, hogy a liturgikus gondolat mély gyökeret vert

a magyar nép lelkében. Lankadatlanul kell tehát dolgoznunk, hogy az utánunk következő nemzedéknek már nemcsak jól előkészített, hanem lelkiismeretesen megmunkált talajt adhassunk át.

Ígérjük meg a nagy Elhunynak, hogy tüzes lelkesedéssel karoljuk fel és ápoljuk a liturgikus gondolatot, és fényes nyomait követve tovább fejlesztjük a magyar liturgikus kultúrát.

A szociális munkaterv

A liturgikus elmélyülésre Farkas Edith gondolatmenete szerint a szociális munka következik. Itt már nem arról van szó, hogy e munka miben áll és mennyire szükséges, hanem arról, hogy a jövőben milyen alapelvek szerint végezzük. Ezek meghatározását és leszögezését rendkívül fontosnak tartjuk, mert a szociális munkaprogramunknak az Alapító Főnöknő elgondolása szerint mindenkor alkalmazkodnia kell az adott viszonyokhoz. Ezeket kell tekintetbe vennünk most, mikor életrevaló munkaprogramot akarunk kidolgozni.

Az első alapelv eszerint az, hogy meglegyen bennünk a szociális helyzet reális, a valóságnak megfelelő ismerete. Erre különösen manapság van nagy szükség, mert a társadalmi viszonyok és a közélet az utóbbi időkben nagyot változtak. A világ alig negyedszázados szünet után megint lángokban áll. A háború örvénye hazánkat is magával sodorta, és új, az előbbi esztendőktől lényegesen eltérő szociális helyzetet teremtett. Nekünk, a Szociális Misszió apostolainak számolnunk kell ezzel. Tiszta képet kell nyernünk a mai helyzetről, bele kell pillantanunk a kavargó örvény mélységébe. Nem szabad elzárkózni a sokszor elszomorító és megalázó valóság elől. Sokat kell foglalkoznunk a tömeglélekkel, és meg kell ismerkednünk a különböző társadalmi rétegek életével, kereteivel és körülményeivel. Világos és tárgyilagosan józan keresztmetszetet kell alkotnunk a mai életről, hogy rájövünk a helyzet adta szükségletekre és az elvégzendő feladatokra. Szükségesnek tartjuk még, hogy a mai élet teljes ismerete alapján sokat gondolkozzunk a megoldásról, és lelkiismeretesen keressük a célszerű eszközöket. *Nem szabad elhamarkodva cselekednünk, minden lépésünk megfontolt legyen; de ne legyünk túlságosan lassúak sem, nehogy elkésve alkalmazzuk szociális programunkat.*

Szociális munkásságunkban a magyar nép osztálykülönbséget nem ismerő szeretete vezessen és irányítson. Erre ne csak a készítsen, hogy magyar földön születünk és magyar vér folyik ereinkben. Itt nemcsak a faji kötelekre legyünk tekintettel. Magasabbra kell emelkednünk! Szeretnünk kell azt a magyar népet, amelyhez mint magyar apostolok küldtünk, mert csak ez a szeretet képesít önfeláldozó, önzetlen munkára és a végsőig nekifeszített kitartásra. Ez a nép megérdemli, hogy önfeláldozóan szeressük, és szociális munkánk által szolgáljuk szent érdekeit. Farkas Edith is így gondolkozott, mert magyar Nagyasszony volt. Így gondolkoznak mindazok, akik köréje csoportosultak, és most halála után, még inkább, mint azelőtt, részt vesznek munkájukban.

Akciónkat főleg az tegye hatékonyá és szociális kezdeményezésünkben az bátorítson, hogy a jelenen keresztül a jövőt hódítjuk meg. A magyar jelenben élünk, és a magyar jövőért dolgozunk. Tudjuk, hogy a jelen elmúlik, vele az ember is, akiről Jób azt mondja könyve 14. fejezetében, hogy „tovasuhan, mint az árnyék”. Igen, a jelen elmúlik, és vele együtt az ember is. De arca verejtékével alkotott műve megmarad, és annak termékeny humuszából virágzik majd ki az, ami tényleg maradandó itt a földön. Ez a gondolat készítsen lankadatlan munkára, és vértessen fel a rendkívüli nehézségekkel és akadályokkal szemben. Farkas Edith is így cselekedett. Mikor életében a múlt még jelen volt, akkor a mostani jelent, az akkori jövőt látta maga előtt. Ha nem így cselekedett volna, akkor ma nem létezne a Szociális Missziótársulat, a nőmozgalom és mindaz, amit alkotott, hogy az ő jövőjét – a mi jelenünket – oly gazdaggá tegye. A mondottakból az következik, s ezzel szociális munkaprogramunk utolsó pontjához értünk, hogy semmi esetre sem végzünk amatőrmunkát. A szociális munka és elhivatottság nem hézagpótló valami, nem merő szórakozás. Nem azért vagyunk szociális apostolok, mert

nincs más elfoglaltságunk, és nem tudunk mit kezdeni időnkkel, hanem azért, mert Szent Pállal érezzük, hogy Krisztus szerelme serkent, és mert belátjuk, hogy szükség van a magyar jövőt előkészítő munkásságra. Nem kísérletezünk, hanem dolgozunk; nem végzünk fél munkát, nem vagyunk amatőrök, hanem izzó lelkű apostolok, akik önfeledten állnak munkába, és akkor boldogok, ha nem a front mögött harcolnak, hanem kint, a legelső tűzvonal sokat támadott sáncain lobogtatják a győzelmi zászlót.

A szeretet törvénye

Elérkezett a pillanat, hogy az elhunyt Alapító Főnöknő kezéből átvegyük az örökséget, és az imént vázolt programpontok alapján felesküdjünk szent zászlajára.

Most, amikor erről a fontos lépésről van szó, önkéntelenül Szent Ágoston egy mondására gondolunk, mit a Megboldogult is magáévá tett, és vele együtt tartjuk: „In omnibus autem caritas” (a fő pedig mindenben a szeretet). Ezt valljuk mi is, és a Megboldogult egy kedvelt mondását idézzük: „*Szeretet bent és szeretet kint*”.

A szeretet bent. Értjük alatta a Központot, a Szociális Missziótársulat és a mozgalom szívét, a Krisztina körüti Anyaházat és a Társulat belső életét.

A Krisztina körüti Székház, amelyet Farkas Edith arca verejtékével úgyszólván szobárol-szobára, folyosóról-folyosóra és szárnyról-szárnyra épített, a szó legsúlyosabb értelmében a szeretet hajléka legyen. Épp így a szeretet hajléka legyen a Társulat minden egyes háza és települése, mint méltó visszfénye a budapesti Központnak. Ez nemcsak annyiban valósuljon meg, amennyiben kifüggesztjük a kapukra, az ajtókra, a falakra, hogy „Caritas”, itt a szeretet uralkodik, hanem annyiban, amennyiben lángra lobbantjuk lelkünkben a szeretet tüzét, és felelősségünk teljes tudatában a szeretet életét éljük. Tudjuk, mily kevés szeretet van a szívekben, és mennyire hiányzik a világból! Legyünk legalább mi a szeretet termékeny és meleg fészke, és terjesszük az önzés fagyában megdermedt világban a szeretet áldott jó tüzét. Különösen most, amikor árvák lettünk, és magunkra maradtunk. Az elárvultak egymáshoz simulnak, kézen fogják egymást, mert érzik, hogy így erősebbek. Most eljött az ideje annak, hogy a Szociális Missziótársulat tagjai, a kékfátyolos nővérek is árvaságuk teljes tudatában kézen fogják egymást: egységes és áttörhetetlen frontot képezzenek, és élvezzék a szeretet, a valódi meleg, mélységesen komoly és erős szeretet egyesítő erejét, és mindazt a sok értéket, amit a jóságos Isten beléje fektetett. Az elárvult Szociális Missziótársulatot nem kell féltetni, amíg ez a szeretet él benne, és hatékonyra teszi munkáját. Amíg ezen az úton haladunk előre, és folytatjuk Farkas Edith életművét, nem lesz széjjelhúzás vagy egyenetlenség. És ha a Szociális Missziótársulat házai és települései valóban a szeretet pompás virágzó szigetévé váltak mind a fővárosban, mind az országban, akkor ezekben a kültagok is otthonra, menedékhelyre találnak, ahová időnkint eljárnak. A kékfátyolos nővéreknél majd felmelegszik a szív, felújul a kegyelem, és akik fáradtan jöttek, megújítva térnek vissza az életbe, mert magukkal viszik ezekből az áldott házakból a krisztusi szeretet éltető erejét, hogy telesugározzák vele Szent István országát.

„In omnibus autem Caritas!” – Most, miután átvettük Farkas Edith örökségét, és elindulunk a beteljesülés, a megvalósulás felé, nem félünk sem a jövőtől, sem a felelősségteljes szociális küldetésünk roppant súlyától.

Nem félünk és nem is félhetünk. Szívünkben a szeretet lángja lobog, lelkünkben a szeretet hajtőereje működik, lényünket és munkánkat a szeretet teszi izmossá, teljesítő képessé, kitartóvá és győzedelmessé.

Farkas Edithtől

nem kell búcsúznunk.

Nem! Mert búcsúzni csak olyanoktól szoktunk, akik végleg eltávoznak, hogy többé vissza ne jöjjenek. A Megboldogult nem tartozik ezek közé. Tudjuk ezt, és érezzük, hogy elszakíthatatlanul hozzánk tartozik, hogy a kapcsolatok közötté és közöttünk soha meg nem szakadhatnak.

Nem! E kapcsolatok nem szakadhatnak meg, mert oly erősek, mint az élet.

A szeretet kapcsolata fűz elszakíthatatlanul Farkas Edithez. A szeretet sugallta a Szociális Misszió gondolatát, a szeretet adta a megvalósításhoz az erőt, a szeretet tartotta fenn és építette ki ezt az életművet, és a szeretet vezeti tovább fejlődése útján. Ebben a szeretetben, a gyakorlatban átélt és a Szentlélek-vezette Szociális Misszióban találkozunk Farkas Edithtel. Ez az élet azon területe, amelyen vár reánk, és ahol bármikor készségesen fogad.

A szeretet kapcsolata fűz elszakíthatatlanul Farkas Edithez, és ez a szeretet a magyar jövő lelkiismeretes előkészítése. Távolba pillantó szemünk előtt lassan kezd kibontakozni a reményteljes jövő, az új magyar élet megnyugtató körvonalai. Tudjuk és érezzük, hogy ehhez a beteljesüléshez mi is hozzájárultunk. Mi is segítettünk felszántani az ugart, mi is magvetők voltunk, mi is dolgoztunk és viseltük a nap égető hevét; arcunk verejtékével áztattuk a megszentelt földet, és beledolgoztuk énünk legjavát, hogy ezzel is a magyar jövő ügyét szolgáljuk. Itt, az új jövő kibontakozó körvonalai előtt szintén találkozunk Farkas Edithtel, aki életét áldozta azért, hogy legyenek szociális munkások, akik a magyar jövőért élnek. A szociális munkások mi vagyunk. Érthető, hogy Farkas Edith lélekben itt van velünk, és további munkára serkent.

A szeretet kapcsolata fűz elszakíthatatlanul Farkas Edithez, és ez a szeretet csupa hála és elismerés. Hála azért, hogy előkészítette a talajt, kijelölte a munkateret, megalkotta a talajt, megalkotta az új életformát, és elindította szociális munkásságunkat. Elismerés azért, hogy ő maga járt elől jó példával, mindig a tűzvonalban állott, nem sajnált semmi áldozatot, és mindenét odaadta a magyar népért, a szociális eszmék beteljesüléséért.

Minderre csak egy szavunk van:

Köszönjük!

Ezzel búcsúzunk. Ha egyáltalán szó lehet búcsúzásról!

Megfizetni?

Megfizetni pedig szociális munkában eltöltött életünkkel fogunk!...

III. rész. Gondolatok és mondások Farkas Edith irodalmi hagyatékából

Mindenki, aki közelebbről ismerte Farkas Edithet, tudja, hogy sokat *imádkozott* és még többet *elmélkedett*. Kifejezetten imádságos lélek volt, aki a Szentlélek világosságából merítette az életbölcsséget. A Szentlélek különösen az *értelem* és a *bölcsesség* ajándékával tüntette ki. Minden: gondolatvilága, lelki élete, szociális munkája és a Szociális Missziótársulat tőle származó szelleme erre vall.

A mondások, amelyekből helyszűke miatt csak egynehányat közlünk, ezen Szentlélek-ittas, a kegyelem tüzeiben megérett lelkiség leszűrődése.

1. „NEM ÉRÜNK RÁ habozni, nincs időnk hátranézni, ha arról van szó, hogy Krisztus munkásai és munkásnői legyünk.” (*Útravaló*)

2. „MINDEN LÉLEKMENTÉS és szociális munka otthon és saját környezetünkben kezdődik: rossz szociális munkások volnánk, ha a távolabbi világgal törődnénk, közelállóinkat pedig elhanyagolnók.” (*Rádió*)

3. „SAJÁT LELKÜNKÖN akkor alakul ki a Krisztus-hasonlóság, ha legfőbb gondunkat a lelkiélet képezi, s ennek az „Egy a szükséges”-nek rendelünk alá minden más feladatot.” (*Útravaló*)

4. „ENGEDELMESKEDNI annyit tesz, mint így szólni Istenhez: Itt vagyok: a Tied vagyok: hisz Te véreden váltottál meg engem; tulajdonjogod van tehát reám: fogadj hát el, tégy velem, amit akarsz, küldj, helyezz, ahová akarsz, használj előjáróim által tetszésed szerint.” (*Jegyzet*)

5. „MINÉL SIRALMASABB A KÖRNYEZET, amelyben élünk, annál több alkalom nyílik természetfölötti tulajdonságaink mások érdekében kifejezni, annál többet tehetünk példával, önfeláldozással.” (*Útravaló*)

6. „AZ ÉLET MŰVÉSZETÉHEZ az is hozzátartozik, hogy az ember képzelődésével ne előzze meg a máról-holnapra bekövetkező eseményeket, és lélekben ne járjon olyan örvények felett, amelyek életében talán sohasem jelentkeznek.” (*Útravaló*)

7. „TEDD MAGADAT megfelelő eszközzé Isten kezében. Légy Isten közege, telefondrótja, melyen át Ő beszél. Ne te akarj beszélni, csak engedd, hogy Isten beszéljen általad; fenntartás nélkül engedd át magadat neki.” (*Rádió*)

8. „ISTEN AKARATA, hogy helyzetbeli nehézségeinket legyőzzük, azokba beletörődjünk, és a tövisek mellett életkörülményeinkből rózsákat is tudjunk fakasztani. A lelkiélet egyik nagy vigasztaló igazsága, hogy nemcsak minden rózsának van tövise, hanem minden tövisnek lehet rózsája is: Csak kérnünk kell Istent, tanítson meg e rózsafakasztás művészetére.” (*Rádió*)

9. „IGAZI ÉRTÉKÜNK csak az, amivé a szenvedés által lettünk.” (*Útravaló*)

10. „A KERESZTET a maga egészében vegyétek vállaitokra; abból a legcsekélyebbet sem szabad elhagyni.” (*Útravaló*)

11. „A JÓSÁG TITKA: saját énünket elfelejteni egészen a teljes átadásig.” *(Útravaló)*
12. „ELSŐ missziós feladatunknak mindig saját lelkünk kiépítését tartjuk: azután pedig békénk és boldogságunk közlését, átöntését testvéreink lelkébe.” *(Rádió)*
13. „A JÁMBOR LÉLEKNEK igazi feladata abban áll, hogy a körülményekhez alkalmazkodjék, azokból mindazt kiemelje, amit Istenért és a saját lelke kialakítására felhasználhat.” *(Útravaló)*
14. „RÁNKSZABOTT NEHÉZSÉGEK előtt megfutamodni nem lehet, reáinktalálnak azok mindenütt, mert Isten minden ember számára úgy rendelkezett, hogy csak a keresztviselés útján boldogulhat.” *(Rádió)*
15. „BOLDOG már ezen a földön is mindenki lehet, aki Isten akaratának alávetve magát, ki akarja építeni azt a tervet, amelyet a legnagyobb tervező, Isten róla megrajzolt. Tudatos lelkiélettel, meggyőződésének, jellemének tervszerű kinevelésével bárkit békére és örömeire lehet vezetni.” *(Rádió)*
16. „CSAK AZ A LÉLEK lehet szép és hatalmas, amelyet Isten szelleme tölt el.” *(Útravaló)*
17. „ALÁZATOSAN és szívem mélyéből köszönöm Istenemnek, Aki életemet irányította, hogy az Ő szent vallásában megtalálom engedte azt a hervadhatatlan reményt és bonthatatlan békét, amely benne foglaltatik, és amely minden útkeresztvezetésnél biztosan megmutatja, hogy: Ez a te utad és nem más.” *(Rádió)*
18. „AZ EMBER csak akkor nagy és fenséges, ha az igazság és felebaráti szeretet szolgálatában önmagát elfeledi és ha magát teljesen átadja a kötelességteljesítésnek.” *(Útravaló)*
19. „KÉT MÓDON kell az Ő arcának isteni vonásait utánaképeznünk: először saját lelkünkön, másodszor felebarátainkon.” *(Útravaló)*
20. „MI AZ, ami a keresztény örömet oly igazán mélyé teszi, s ami a világ örömeitől megkülönbözteti, melyek magukban véve nem mindig rosszak és megvetendők?
A különbség: az örökkévalóság bélyege. A szent öröm nem végződik a sírban, nem veszíthető el, mert igazi folytatása és kivirágzása ott túl van.” *(Rádió)*
21. „HA KRISZTUS KÖVETÉSÉT komolyan akarjuk venni, arra kell törekednünk, hogy még azt is tudjuk szeretni, aki érdekeinkben megkárosít vagy becsületünkbe gázol. Igaz, hogy ez nehéz, de Krisztus így akarja.” *(Útravaló)*
22. „AZ ÉLETET mélyebb tartalommal telíteni, egészen Isten szolgálatának lefoglalni: ez az, amiért egyedül érdemes élni.” *(Rádió)*
23. „MEKKORA LELKINYUGALOMRA, békére, sőt boldogságra tesz szert az ember, ha a szent közömbösséget elsajátítja és nem játéklabdája az eseményeknek és eshetőségeknek.” *(Útravaló)*

24. „AKI ISTEN IGAZI BÉKÉJÉT hordja magában, az a leggazdagabb ember és boldogsága örökké tart: azért iparkodjunk azt magunknak megszerezni.” (*Útravaló*)

25. „JÁRJ VÍGAN utaidon. Dalolj, ha kék az ég fölötted, ha szürke, ha fekete ... Dalolva menni át az életen annyi, mint hívő lélekkel járni az élet utain. Aki derűsen jár-ke, azt bizonyítja, hogy hisz abban, hogy a legsötétebb éjszakán túl is van világosság, örök fény és hogy még a legsúlyosabb megpróbáltatás mögött is van szeretet, vigasz és jutalom.” (*Rádió*)

26. „EGY RACIONALISTA, kételkedő lelket hogyan akartok megnyugtatni? Éreztesétek vele, hogy Isten szereti őt. Át kell neki éreznie azt, amit a kegyelem meleg áramának mondhatunk: Krisztus szeretetét, amely őt szent sebéből sugárzik.” (*Rádió*)

27. „A LÁNC olyan erős, mint amilyen erős a leggyöngébb szeme: erényünk és jellemünk is olyan erős, amilyen erősek vagyunk a leggyöngébb ponton.” (*Útravaló*)

28. „TANULJUK MEG keresztünket szeretni és szívesen hordozni, mert aki ellenáll a keresztnak és tusakodik ellene, annak az súlyos teher; míg annak, aki elfogadja és szívesen hordozza, segítője és dicsősége.” (*Rádió*)

29. „MENNYIRE SZERETI az Alpeselek embere zord, kemény hegyeit, a tengerész a tengert, jóllehet az nagy veszedelmet is rejt magában. Így szeressem én is életkörülményeim, kötelességeimet, mert azokat Isten adta nekem.” (*Rádió*)

30. „HA AZT AKAROD, hogy Isten eszközül használjon: el kell távolítanod mindent, ami az Úr Istennek akadályul szolgál, akkor is, ha áldozatba kerül.” (*Rádió*)

31. „TAPASZTALATI TÉNY, hogy aki rendszeresen aszketikus életet él, az a legnehezebb pillanatokban sem veszti el lélekjelenlétét, és Istentől oly csodálatos vezetést élvez, hogy a legtöbb esetben tudja, mit kell éppen tennie.” (*Útravaló*)

32. „AKI EGYSZER FELJUTOTT a hegycsúcsra és onnan látja az örökkévalóság látkörének gyönyörűségét, annak nincs kedve többé lent a lapályon bandukolni, ott botorkálni és meghalni.” (*Útravaló*)

33. „A MI KÖTELESSÉGÜNK Isten akaratát teljesíteni, és ez a bátor, meggyőzhetetlen szív diadala.” (*Útravaló*)

34. „NEM EMBERI ERŐ és hatalom, hanem csak Isten iránti engedelmesség és az előírások pontos betartása segít minket győzelemre.” (*Útravaló*)

35. „AZ APRÓSÁGOKBAN való folytonos, állandó, lankadatlan elvhűség nagy lelkieművet követel, ezért nevezik a szerzeteséletet lassú vértanúságnak. De a mennyei korona fényessége is hasonló a vértanúkéhoz.” (*Útravaló*)

36. „EGY ORSZÁG SZÍNVONALA mindig olyan, amilyen az egyes emberek erkölcsi színvonala. A haza sorára nézve döntő tehát, hogy minden egyes polgára hogyan vezeti saját lelki háztartását. Gondozza-, ápolja-, emeli-e azt a legfontosabb tényezőt, amelynek a neve: lélek.” (*Rádió*)

37. „MINDEN REGGEL, amint öntudatra ébredek, szinte görcsösen ragadom meg az Úr kezét és bensőségesen, egyszerűen biztosítom Őt, hogy egész nap, bármi jönné is, Ővele, Őérette akarok dolgozni, s ha kell, túrni, szenvedni.” *(Rádió)*

38. „A BIZALOM csodálatos erő. A napi gondokon messze felülemel tiszta, túlvilági légkörbe, melyben azonnal rátalálunk az isteni erő azon titkos forrásaira, amelyek Jézus Szívéből fakadnak.” *(Útravaló)*

39. „IGAZ KEGYELME Istennek: ha az ember minden hamis útja, amelyre lépni akar, tüskével van sövényezve, vagy ha élete olyan, mint a rózsza, melyet köröskörül tövises öveznek úgy, hogy csak felfelé, a magasba törhet. Ezek azok a szenvedések, melyekért később a leghálásabbak vagyunk.” *(Útravaló)*

40. „A SZENVEDÉS nem mindig büntetés, gyakran nevelés végett küldi reánk Isten, mert a szenvedés nevelő hatása alatt megtisztul, keresztényibbé válik jellemünk és egész egyéniségünk.” *(Útravaló)*

41. „ÚGY DOLGOZUNK JÓL a lelki Krisztus-képen, ha ima és a jószándék felébresztése előzi meg cselekedeteinket: ha imádságos lelkülettel fogunk hozzá, ha belátjuk saját erőnk elégedetlenségét és csakis Istenbe vetett bizalommal merünk dolgozni.” *(Útravaló)*

42. „MIKOR ÉLET NÉLKÜLI és erőtlen törekvéseket látok, újból és újból megerősödik bennem az a meggyőződés, hogy csak azok tudnak igazi eredményt elérni, kiknek cselekedetiből az örök Isten élete árad ki, mert ennek az elevenítő áramnak senki sem tud ellenállni.” *(Rádió)*

43. „VAN EGY IMA, amit az Úr Isten minden bizonnal meghallgat és ez így szól: „Istenem, add meg nekem hivatásom szeretetét.” Az Úr az Őt kérőknek kenyér helyett nem ad követ.” *(Útravaló)*

44. „MILY BOLDOGOK, akik átéltek egész hitüket. Mily boldogok, akik hitüket nemcsak mint afféle ünneplőruhát öltik fel egyes alkalmakra, hanem akik mindig és mindenütt keresztények templomban, családban, társaságban.” *(Rádió)*

45. „MINDEN EGYES EMBER a társadalomra vagy jót, vagy rosszat jelenthet a szerint, amint felépítő erőnknek oldója, vagy romboló erők terjesztője.” *(Útravaló)*

46. „GONDJAINKKAL és bánatainkkal szemben ne viseltessünk passzíve, hanem keljünk fel lélekben és menjünk terhünkkel az Úrhoz, tegyük Őnála igazán le azt, ami szívünket nyomja és azután megújultan és megkönnyebbülten járjunk tovább az élet útján.” *(Rádió)*

47. „A MI VILÁGNÉZETÜNK és elvünk az: hogy az élet oly rövid, hogy nem érdemes másnak, mint a legmagasztosabbnak élni.” *(Rádió)*

48. „IGAZI SZOCIÁLIS HALADÁS csak ott van, ahol a krisztusi tan a maga mindent összhangozó és mindent elrendező erejével a lelkeket egészen áthatja.” *(Rádió)*

49. „AZÉRT KAPTA A MISSZIÓTÁRSULAT a vaskereszthez annyira hasonló jelvényt, hogy állandóan figyelmeztessen minket arra, hogy hősöknek kell lennünk nekünk is, mindegyikünknek a maga helyén.” *(Útravaló)*

50. „AZ MELLÉKES, hogy látszólag kis vagy nagy, feltűnő vagy rejtett fényforrások vagyunk-e, lényeges csak az, hogy világítsunk, mert ez a mi feladatunk.” (*Útravaló*)

Farkas Edith Alapító Főnöknő szülőházára készült emléktábla.

Függelék: Alapvető tudnivalók a Szociális Missziótársulatról

A Szociális Missziótársulat azoknak a vallásos és főleg szociális-karitatív munkáknak végzésére alakult, amelyek teljesítését az Egyház érdeke és a kor követelményei megkívánják.

A fogadalmas beltágok életcélja Isten dicsőítése és a saját megszentelődésük az evangéliumi tanácsok követése és a Konstitúció megtartása által. Sajátos feladatuk végzésének kiemelt területe a család- és nővédelem. Munkájukat a kültagokkal közösen végzik. Ezek olyan nők, akik magukévá teszik a Társulat célkitűzéseit, de családi körülményeik miatt a világban végzik társulati munkájukat a Nővérek koordinálásával. A Missziótársulat tevékenységét elsősorban saját intézményeiben, misszióházaiban végzi, tervezett – és részben már megvalósult – lehetőségei szerint az alábbi területeken:

- Nők vallásos, szociális karitatív képzése, ilyen munkára való szervezése;
- Liturgikus és lelki munka;
- Ifjúság- és gyermekvédelem;
- Öreg- és szegénygondozás;
- Kórház- és börtönmisszió;
- Dolgozó nők foglalkoztatása;
- Egyházközségi munka (gondozó-, szervező- és hitoktató-nővérek)

Intézményeink:

Ideiglenes Központ¹
1125 Budapest, Tusnádi u. 18. Tel.: 214-51-91

Betánia Óvoda és Napköziotthon
Szikszó
Farkas Edith Gazdasszonyképző és Szociális Gondozónőképző Iskola
Keszthely

---

¹ Ma már újra: Budapest, I. Krisztina krt. 61/A.
Telefon: (1) 487-7450, e-mail: szocmissz@t-online.hu, honlap: szocmissz.hu.